

MĚSÍČNÍ BULLETIN
ANALYTICKÉHO
ODBORU
ÚSTAVNÍHO SOUDU

BŘEZEN 2024

ABSTRAKTY NÁLEZŮ**3**

- Vyhláška obce Jenštejn v rozporu se zákazem pravé retroaktivity 3
 - Obecně závazná vyhláška obce Číměř, o místním poplatku za obecní systém odpadového hospodářství 5
 - Nařízení obce Velké Hostěrádky o tržním řádu – vymezení prodejních míst, úprava podomního prodeje 7
 - Obecně závazná vyhláška obce Vlkančice, o místním poplatku za systém odpadového hospodářství 9
 - Otázka pravomoci k rozhodování o nároku na náhradu újmy za nezákonné rozhodnutí ve věcech služebního poměru policistů 11
-
- Aplikace nesprávného znění zákona o rozhodčím řízení v řízení o zrušení rozhodčího nálezu 13
 - K principu rovnosti při odškodňování újmy pozůstalých po zemřelém příslušníku bezpečnostních sborů 15
 - Nejvyšší soud a nesprávná interpretace obsahu dovolání vedoucí k odmítnutí pro nepřípustnost 17
 - Právo poškozeného na úhradu nákladů vzniklých přibráním zmocněnce a nárok na jejich přiznání soudem 18
 - Střet zájmu na rychlosti trestního řízení se zájmem na uplatnění práv zúčastněné osoby v kontextu lhůty pro doplnění blanketní stížnosti 20
 - (Ne)zjištění biologického otcovství k dítěti ve světle nejlepšího zájmu dítěte 21
 - Zachování lhůty v případě zadržení elektronického podání antispamovým programem Ministerstva spravedlnosti 23
 - Posouzení doručení elektronického podání učiněného prostřednictvím e-mailu 24
 - Stavení promlčecí doby výkonu trestu odnětí svobody v kontextu zahlazení odsouzení 26
 - Nezohlednění zdravotních obtíží studujícího zletilého dítěte při rozhodování soudu o výživném 28
 - Princip kontradiktornosti řízení při rozhodování o vazbě 30
 - Kritéria odškodnění v případě nemajetkové újmy způsobené průtahy v řízení 32
 - Předběžné opatření o styku s nezletilým dítětem v případě protiprávní změny bydliště dítěte 34
 - Význam stanoviska pléna Ústavního soudu pro rozhodování jednotlivých senátů; zveřejňování majetkových přiznání zastupitelů obcí a krajů 36

ZAHRANIČNÍ ROZHODNUTÍ**38**

- Nejvyšší soud Spojeného Království 38
- Ústavní tribunál Španělska 39
- Ústavní soud Italské republiky 40
- Ústavní soud Slovenské republiky 41
- Evropský soud pro lidská práva 43

ZAHRANIČNÍ PERIODIKA**45**

Pl. ÚS 42/23

14. 2. 2024

Vyhověno

Wintř Jan

Obecně závazná vyhláška obce Jenštejn č. 3/2017, o místním poplatku za zhodnocení stavebního pozemku možností jeho připojení na stavbu vodovodu a kanalizace v místní části Jenštejn-Dehtáry v rozporu se zákazem pravé retroaktivity

Obec může na základě § 10c zákona o místních poplatcích (ve znění po 1. 7. 2017) vydat obecně závaznou vyhlášku stanovící místní poplatek za zhodnocení stavebního pozemku nejpozději do konce kalendářního roku, ve kterém nabylo právní mocí kolaudační rozhodnutí (souhlas) ke stavbě vodovodu nebo kanalizace. Poplatkovou povinnost však obec nemůže stanovit zpětně ke dni zhodnocení pozemku, ale pouze do budoucna.

Nabyl-li kolaudační souhlas pro stavbu vodovodu a kanalizace právní moci 18. 5. 2017, mohla obec podle tehdejší právní úpravy (účinné do 30. 6. 2017) vydat obecně závaznou vyhlášku zavádějící poplatek jen do tohoto data. Pokud obec obecně závaznou vyhlášku do tohoto data nevydala, došlo k uzavření skutkového stavu. Pozdější vydání obecně závazné vyhlášky v listopadu 2017 zasáhlo k tíži dotčených osob tak, že s nimi vyhláška spojila jiné právní účinky – poplatkovou povinnost. To je pravá retroaktivita.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Plénium Ústavního soudu nálezem ze dne 14. února 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. b) Ústavy vyhovělo návrhu Ministerstva vnitra a dnem vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv zrušilo obecně závaznou vyhlášku obce Jenštejn č. 3/2017 ze dne 7. 11. 2017, o místním poplatku za zhodnocení stavebního pozemku možností jeho připojení na stavbu vodovodu a kanalizace v místní části Jenštejn-Dehtáry, ve znění obecně závazné vyhlášky č. 1/2023, kterou se zrušuje část obecně závazné vyhlášky č. 3/2017.

Narativní část

Obec Jenštejn na jaře 2017 dokončila stavbu vodovodu a kanalizace v části obce Dehtáry, přičemž kolaudační souhlas pro tyto stavby nabyl právní moci 18. 5. 2017. V červenci 2017 nabyla účinnosti novela § 10c zákona o místních poplatcích stanovující, že obec může obecně závaznou vyhlášku o výši sazby poplatku vydat nejpozději v kalendářním roce, kdy nabyl právní moci kolaudační souhlas pro stavbu vodovodu či kanalizace. Zastupitelstvo obce v listopadu 2017 rozhodlo o vydání napadené vyhlášky, která zavedla místní poplatek za zhodnocení stavebního pozemku možností jeho připojení na stavbu vodovodu či kanalizace a nabyla účinnosti 24. 11. 2017.

Ministerstvo vnitra („navrhovatel“) mělo za to, že obec zneužila zákonem svěřenou pravomoc a působnost, a že vyhláška je nepřipustně retroaktivní. Vyzvalo proto zastupitelstvo obce ke zjednání nápravy. Přestože obec vyhlášku novelizovala, podle navrhovatele napravila pouze některé dílčí nezákonnosti a svůj postup nepřehodnotila ani po upozornění z června 2023.

Ministerstvo následně vydalo rozhodnutí o pozastavení účinnosti této vyhlášky a stanovilo lhůtu ke zjednání nápravy. Obec nápravu nezjedнала, proto se navrhovatel obrátil na Ústavní soud. Argumentoval, že předmětná vyhláška je nepřipustně retroaktivní, odporuje ústavním principům právní jistoty i zákazu diskriminace a obec prostřednictvím této vyhlášky stanovuje poplatek za samotné připojení na vodovod či kanalizaci, nikoliv za zhodnocení možností připojení, což zákon zakazuje.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud přistoupil k provedení testu čtyř kroků, který standardně používá při přezkumu obecně závazných vyhlášek obcí. V souladu s tímto testem zkoumal, zda zastupitelstvo obce mělo pravomoc vydat obecně závaznou vyhlášku (1. krok testu), zda se obec při vydání obecně závazné vyhlášky nepohybovala mimo zákonem vymezenou věcnou působnost, tj. zda nejednala *ultra vires* (2. krok testu), zda při jejím vydání nezneužila zákonem svěřenou pravomoc a působnost (3. krok testu) a zda přijetím napadených ustanovení nejednala zjevně nerozumně (4. krok testu). V prvních dvou krocích testu napadená úprava obstála. Ve třetím kroku však Ústavní soud shledal, že je dán důvod ke zrušení napadené vyhlášky. Čtvrtým krokem tohoto testu se proto nezabýval.

Plénium Ústavního soudu v návaznosti na svoji dosavadní judikaturu upřesnilo, jaká kritéria třetí krok testu zahrnuje. Jde jednak o kritérium rozporu s obecnými ústavními principy, (např. omezení základních práv pouze za podmínek stanovených ústavním pořádkem, určitost a bezrozpornost právní regulace, zákaz diskriminace či zákaz pravé retroaktivity).

Dalším kritériem je zneužití pravomoci obce, tedy posouzení, zda obec vyhláškou nesleduje účel, který zákon neumožňuje. Ústavní soud se tedy při hodnocení naplnění třetího kroku testu nejprve věnoval porušení zásady retroaktivity a zákazu diskriminace (první aspekt třetího kroku testu) a následně namítanému zneužití pravomoci obce k sledování účelu, který zákon zapovídá (druhý aspekt třetího kroku). Napadená vyhláška nesplnila podmínky třetího kroku testu, a to ze dvou důvodů.

Zaprvé, obec postupovala právě retroaktivně, protože v posuzovaném případě zavedením poplatkové povinnosti v listopadu 2017 zasáhla do „uzavřeného skutkového stavu“ a změnila právní následky, které vznikly v minulosti. Projednávaný případ je specifický tím, že ke kolaudaci stavby vodovodu a kanalizace došlo za „staré“ právní úpravy a k vydání vyhlášky již za právní úpravy „nové“. U poplatku za zhodnocení stavebního pozemku muselo vydání obecně závazné vyhlášky zavádějící poplatek vždy předcházet kolaudaci. Nabytí-li tedy kolaudační souhlas pro stavbu vodovodu a kanalizace v části obce Dehtáry právní moci 18. 5. 2017, mohla obec podle výkladu tehdejší právní úpravy vydat obecně závaznou vyhlášku zavádějící poplatek jen do tohoto data. Pokud obec vyhlášku nevydala, došlo ke zmíněnému uzavření skutkového stavu. Pozdější vydání obecně závazné vyhlášky v listopadu 2017 proto zasáhlo k tíži dotčených osob tak, že s nimi vyhláška spojila nové právní účinky v podobě poplatkové povinnosti – jedná se tak o pravou retroaktivitu.

Zadruhé, obec zneužila poplatek za zhodnocení stavebního pozemku možností jeho připojení na stavbu vodovodu a kanalizace k tomu, aby místo něj ve skutečnosti zavedla poplatek za budoucí připojení na vodovod či kanalizaci, což zákon o vodovodech a kanalizacích zakazuje. Podle § 8 odst. 5 tohoto zákona totiž připojení vodovodní nebo kanalizační přípojky nesmí obec podmínit vyžadováním finančních nebo jiných plnění, tedy ani místním poplatkem. Účelem zákazu je neodrazovat vlastníky od připojení na vodovod či kanalizaci. Samotné připojení je totiž ve veřejném zájmu, protože přispívá k ochraně veřejného zdraví a životního prostředí.

Ústavní soud připomněl, že obec může na základě novelizovaného § 10c zákona o místních poplatcích vydat obecně závaznou vyhlášku stanovící místní poplatek za zhodnocení stavebního pozemku nejpozději do konce kalendářního roku, ve kterém nabylo právní mocí kolaudační rozhodnutí (souhlas) k stavbě vodovodu nebo kanalizace.

Poplatkovou povinnost však obec nemůže stanovit zpětně ke dni zhodnocení pozemku, ale pouze do budoucna.

Ústavní soud tedy shledal, že obec zneužila zhodnocení stavebního pozemku jako formální záminku k zavedení jiného poplatku, který zákon o vodovodech a kanalizacích zakazuje. Slovy své dosavadní judikatury k třetímu kroku testu: obec při vydání obecně závazné vyhlášky sledovala účel, který není zákonem aprobován. Ve věci Ústavní soud uzavřel, že napadená vyhláška v současném znění neprojde třetím krokem testu nejen z důvodu retroaktivity, ale také z důvodu zneužití pravomoci.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Jan Wintr. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

Pl. ÚS 26/22

21. 2. 2024

Vyhověno

Šámal Pavel

Obecně závazná vyhláška obce Číměř č. 3/2021, o místním poplatku za obecní systém odpadového hospodářství

Limity činnosti územní samosprávy podle čl. 104 odst. 1 a 3 Ústavy České republiky ve spojení s čl. 11 odst. 5 Listiny základních práv a svobod představují mimo jiné kogentní ustanovení zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, upravující jednotlivé základní parametry místních poplatků.

Upraví-li obec obecně závaznou vyhláškou úlevu na místním poplatku za obecní systém odpadového hospodářství pro zde přihlášené osoby (s trvalým pobytem na jejím území), kterou narušuje základní parametry tohoto poplatku stanovené kogentními ustanoveními zákona o místních poplatcích, porušuje tato ustanovení. Modifikuje-li obec výši poplatku podle kritéria trvalého pobytu, aniž tak činí z legitimního věcného důvodu a přiměřeně, nelze porušení těchto kogentních ustanovení zákona akceptovat jako ústavně chráněný projev práva na samosprávu a obec se ocitá mimo meze působnosti svěřené jejímu zastupitelstvu podle čl. 104 odst. 1 a 3 Ústavy ve spojení s čl. 11 odst. 5 Listiny.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Plénium Ústavního soudu nálezem ze dne 21. února 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. b) Ústavy vyhovělo návrhu Ministerstva vnitra a dnem vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv zrušilo ustanovení čl. 5 odst. 2 obecně závazné vyhlášky obce Číměř č. 3/2021, o místním poplatku za obecní systém odpadového hospodářství, ve znění obecně závazné vyhlášky obce Číměř č. 1/2022.

Narativní část

Obec Číměř vyhláškou zavedla místní poplatek za obecní systém odpadového hospodářství. V čl. 5 odst. 1 určila sazbu poplatku ve výši a) 500 Kč pro fyzickou osobu přihlášenou v obci a b) 700 Kč pro vlastníka nemovité věci zahrnující byt, rodinný dům, stavbu pro rodinnou rekreaci, ve které není přihlášena žádná fyzická osoba. Ministerstvo vnitra (dále jen „navrhovatel“) vyzval obec k nápravě nezákonnosti, kterou spatřoval v diferencované sazbě poplatku. Obec ve stanovené lhůtě nápravu nezjedнала. Přijala však obecně závaznou vyhlášku č. 1/2022, kterou se změnila původní znění vyhlášky. Ustanovení čl. 5 odst. 1 tak nyní stanovuje, že „sazba poplatku činí 500 Kč“. Odstavec druhý pak zní: „Sazba poplatku pro vlastníka nemovité věci zahrnující byt, rodinný dům nebo stavbu pro rodinnou rekreaci, ve které není přihlášena žádná fyzická osoba, se zvyšuje na 700 Kč.“ Navrhovatel pozastavil účinnost napadeného ustanovení a obrátil se na Ústavní soud s tím, že dotčené ustanovení je diskriminační a v rozporu s § 10e zákona o místních poplatcích.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud přistoupil k provedení testu čtyř kroků, který standardně používá při přezkumu obecně závazných vyhlášek obcí. V souladu s testem zkoumal, zda zastupitelstvo obce mělo pravomoc vydat obecně závaznou vyhlášku, jejíž součástí je napadené ustanovení (1. krok testu), zda se při vydávání obecně závazné vyhlášky nepohybovala obec mimo zákonem vymezenou věcnou působnost, tj. zda nejednala *ultra vires* (2. krok testu), zda není v rozporu s obecnými ústavními principy a obec nezneužila zákonem svěřenou pravomoc a působnost (3. krok testu) a zda přijetím napadeného ustanovení nejednala zjevně nerozumně (4. krok testu). V prvních dvou krocích testu napadená úprava obstála. Ve třetím kroku však Ústavní soud shledal, že je dán důvod ke zrušení napadeného ustanovení vyhlášky, a proto se posledním krokem testu již nezabýval. Doplnil, že problematikou dvojí sazby místního poplatku za obecní systém odpadového hospodářství se zabýval v nálezech sp. zn. Pl. ÚS 25/22 (Krásná Lípa) a sp. zn. Pl. ÚS 27/22 (Tchořovice). Ústavní soud v obou věcech zrušil ustanovení obecně závazných vyhlášek, kterými obce stanovily úlevu na místním poplatku za obecní systém odpadového hospodářství u osob přihlášených v obci k trvalému pobytu. V nynější věci jde o obdobnou úpravu úlev.

Ústavní soud odkazem na uvedené nálezy zopakoval, že z kogentních ustanovení zákona o místních poplatcích vyplývá, že poplatek za obecní systém odpadového hospodářství podle § 10f zákona zásadně spočívá na rovném rozložení nákladů mezi jednotlivé skupiny poplatníků vymezené v § 10e zákona.

Výše tohoto poplatku je neutrální směrem k rozsahu vyprodukovaného odpadu, protože týž zákon za srovnatelným účelem v podrobnostech upravuje v § 10i až 10n poplatek za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci.

Tyto základní parametry poplatků za obecní systém odpadového hospodářství a za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci nelze podle § 10d odst. 2 zákona o místních poplatcích vzájemně kombinovat, neboť obec může zavést pro poplatkové období pouze jeden z poplatků. Obec proto nemůže obecně závaznou vyhláškou upravit úlevu na poplatek za obecní systém odpadového hospodářství, která tyto základní parametry narušuje s cílem, aby výše poplatku za obecní systém odpadového hospodářství zohlednila rozsah vyprodukovaného odpadu či aby základní parametry tohoto poplatku měly v důsledku takové úlevy srovnatelný účinek s poplatkem za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci.

Změnu základních parametrů uvedených poplatků za komunální odpad lze akceptovat jako ústavně chráněný projev práva obce na samosprávu, pokud takovou modifikaci odůvodňují legitimní věcné důvody vztahující se k místním specifikům dané obce a je-li provedená přiměřeným způsobem. Proto upraví-li obec výši poplatku podle kritéria trvalého pobytu, aniž tak činí z legitimního věcného důvodu a přiměřeně (jako v nyní projednávaném případě), nelze porušení kogentních ustanovení zákona o místních poplatcích akceptovat jako ústavně chráněný projev práva na samosprávu. V takovém případě se obec ocitá mimo meze působnosti svěřené jejímu zastupitelstvu dle čl. 104 odst. 1 a 3 Ústavy ve spojení s čl. 11 odst. 5 Listiny, protože tím zneužívá svou zákonem svěřenou pravomoc.

Ústavní soud poznamenal, že rozumí snaze obce dosáhnout řešení, které odpovídá specifikům jejích místních poměrů. Uznává, že zákonné nastavení poplatku „za systém“ nemusí místní specifika vždy odrážet. Ústavní soud se proto ani v této věci neomezil na prosté konstatování porušení zákona, ale zabýval se skutečnými motivacemi obce k přijetí ustanovení a hodnotil relevantní okolnosti. Obcí přijatá modifikace zákonného nastavení poplatku však jí předestřanou specifickou situaci (s tzv. chalupáři) nijak neřeší. Nesvědčí ani o relevantních překážkách k zavedení systému, který množství odpadu lépe zohlední.

Ústavní soud uzavřel, že obec nepřípustně ukládala poplatky mimo meze stanovené kogentními ustanoveními zákona o místních poplatcích, a proto napadené ustanovení obecně závazné vyhlášky zrušil pro rozpor s § 10d odst. 2, § 10e a § 10f zákona o místních poplatcích a čl. 104 odst. 1 a 3 Ústavy ve spojení s čl. 11 odst. 5 Listiny.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Pavel Šámal. Odlišné stanovisko k výroku i odůvodnění nálezu uplatnili soudci Jan Wintr, Veronika Křestanová, Vojtěch Šimíček a Daniela Zemanová. Odlišné stanovisko proti části odůvodnění nálezu uplatnila soudkyně Kateřina Ronovská.

Pl. ÚS 49/23

21. 2. 2024

Vyhověno

Zamítnuto

Odmítnuto pro zjevnou neopodstatněnost

Nařízení obce Velké Hostěrádky o tržním řádu – zákaz či přesné vymezení prodejních míst, úprava podomního prodeje

Vymezení prodejních míst ve smyslu § 18 odst. 1 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, je obligatorní náležitostí tržního řádu, kterou musí vždy obsahovat, aby byl v souladu s příslušným zákonným zmocněním. Prodejní místa je třeba identifikovat přesným a nezaměnitelným popisem přímo v tržním řádu.

Zákaz některých forem prodeje zboží nebo poskytování služeb podle § 18 odst. 4 živnostenského zákona není obligatorní ani fakultativní částí tržního řádu. Obec jej může stanovit zvláštním nařízením mimo tržní řád či jej upravit spolu s ním – v každém případě ob stojí samostatně.

Při stanovení rozsahu zákazu tzv. podomního a pochůzkového prodeje není přípustné mít odlišný právní režim pro druhově obdobné či shodné akce pouze na základě osoby pořadatele akce, aniž by pro takové odlišné zacházení existoval legitimní důvod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Plénium Ústavního soudu nálezem ze dne 21. února 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. b) Ústavy částečně vyhovělo návrhu ředitele Krajského úřadu Jihomoravského kraje a dnem vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv zrušilo čl. 2, 3, 4, 5, a dále čl. 6 ve slovech „provozovaného místními spolky“ nařízení obce Velké Hostěrádky č. 1/2013, kterým se vydává tržní řád, ze dne 30. 5. 2013. Návrh na zrušení čl. 6 ve slovech „na ohlášené očkování domácích zvířat“ téhož nařízení zamítlo. Ve zbývajících částech návrh odmítlo pro zjevnou neopodstatněnost.

Narativní část

Ředitel Krajského úřadu Jihomoravského kraje (dále jen „navrhovatel“) navrhl zrušení nařízení obce Velké Hostěrádky pro jeho rozpor s § 18 odst. 1 živnostenského zákona, neboť napadené nařízení ve svém čl. 2 odst. 1 prodejní místo nevymezuje či jej vymezuje pouze neurčitě a příliš obecně. V rozporu se zákonem je podle navrhovatele dále čl. 2 odst. 1 napadeného nařízení v části „na základě povolení OÚ“. Takové ustanovení je nad rámec zákonného zmocnění, neboť obec nemůže v tržním řádu stanovit, že prodej zboží a poskytování služeb na místě k tomu určeném podléhá povolovacímu režimu a jeho využití vázat na získání povolení vydaného obecním úřadem.

Ustanovení čl. 6 napadeného nařízení, které upravuje, na co se tržní řád nevztahuje, je v části „provozovaného místními spolky“ podle navrhovatele diskriminační a nezákonné, neboť zvýhodňuje místní spolky oproti

ostatním subjektům. Článek 6 napadeného nařízení v části „na ohlášené očkování domácích zvířat“ je podle navrhovatele rovněž v rozporu se zákonem. Navrhovatel se domáhá zrušení celého napadeného nařízení, neboť mu dle jeho názoru zákon jiný postup neumožňuje.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud při přezkumu nařízení obce provedl tříkrokový test, který standardně při přezkumu ústavnosti a zákonnosti takových podzákoných právních předpisů používá. V rámci tohoto testu Ústavní soud zkoumá: a) zda orgán, který napadený podzákoný právní předpis přijal, k tomu měl pravomoc a zda tak učinil ústavně konformním způsobem; b) zda byl podzákoný právní předpis vydán v mezích zákonného zmocnění, a nikoliv mimo zákonem stanovenou působnost (*ultra vires*); c) zda není dán obsahový nesoulad podzákoného právního předpisu s ústavním pořádkem nebo se zákonem.

V prvním kroku testu napadené nařízení obce obstálo. Napadený čl. 2 nařízení však neprošel druhým krokem přezkumu, neboť obec v nařízení prodejní místa jednoznačným způsobem nevymezila, což je v rozporu se zákonným zmocněním podle § 18 odst. 1 živnostenského zákona, § 11 odst. 1 a § 61 odst. 2 písm. a) zákona o obcích a obecními požadavky kladenými na normotvorbu, vyplývajícími z čl. 2 odst. 3, čl. 79 odst. 3 a čl. 105 Ústavy a čl. 2 odst. 2 Listiny.

Jelikož neobstojí čl. 2 nařízení v části vymezující prodejní místa, neobstojí ani části napadeného nařízení, kterými jsou upraveny fakultativní náležitosti tržního řádu a které jsou na citovaném ustanovení obsahově závislé. Konkrétně jde o čl. 2 v části podmiňující prodej zboží a poskytování služeb souhlasem obecního úřadu (bez ohledu na povahu takové podmínky), čl. 3 stanovující kapacitu a přiměřenou vybavenost prodejních míst, čl. 4 stanovující dobu prodeje zboží a poskytování služeb a čl. 5 stanovující pravidla pro udržování čistoty a bezpečnost prodejních míst, vše podle § 18 odst. 2 písm. a) – c) živnostenského zákona. Nejsou-li řádným způsobem vymezena místa pro prodej zboží a poskytování služeb, není možné ani upravovat podmínky, za nichž lze tuto podnikatelskou činnost vykonávat. Je proto třeba zrušit i ta ustanovení, jejichž existence bez vymezení prodejních míst postrádá smysl, na základě principu *cessante ratione legis cessat lex ipsa* – tj. pokud přestane smysl (účel) zákona, přestane platit i sám zákon.

Uvedený závěr se naopak neuplatní v případě čl. 1 napadeného nařízení, jímž obec zakázala podomní a pochůzkový prodej zboží a nabídku služeb. Podle § 18 odst. 4 živnostenského zákona totiž může obec nařízením stanovit, že některé formy prodeje zboží nebo poskytování služeb prováděné mimo provozovnu jsou v obci nebo v její části zakázány. Poskytuje přitom obci prostor pro to, aby v tržním řádu stanovila výjimky, které zohlední místní poměry. Zákon na stanovení tohoto zákazu další požadavky neklade ani jej ničím nepodmiňuje.

Ve druhém kroku testu neobstál ani čl. 6 napadeného nařízení ve slovech „provozovaného místními spolky“. Není přípustné, aby existoval odlišný právní režim pro druhově obdobné či shodné akce pouze na základě typu pořadatele. Vzhledem k tomu, že důvod derogace čl. 2, čl. 3, čl. 4 a čl. 5 a čl. 6 ve slovech „provozovaného místními spolky“ napadeného nařízení byl dán již na základě druhého kroku přezkumu, neposuzoval je Ústavní soud dále z hlediska jeho obsahového nesouladu se zákonem či ústavním pořádkem.

Ústavní soud naopak neshledal vybočení ze zákonného zmocnění v případě části čl. 6 nařízení, podle níž se nařízení nevztahuje „na ohlášené očkování domácích zvířat“. V této části návrh zamítl jako nedůvodný. Ve zbývajících částech čl. 6, čl. 1 a čl. 7 napadeného nařízení navrhovatel neunesl břemeno tvrzení, tudíž Ústavní soud nepřikročil k třetímu kroku testu a tuto část návrhu odmítl jako zjevně neopodstatněnou.

Závěrem Ústavní soud odkazem na svoji judikaturu připomenul, že pozastavení účinnosti a navržení zrušení pouze části podzákonného předpisu je možné. Vyplývá z čl. 87 odst. 1 písm. b) Ústavy a § 64 odst. 2 písm. i) zákona o Ústavním soudu, podle nichž lze navrhnout zrušení pouze části právního předpisu.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Jaromír Jirsa. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

Pl. ÚS 34/23

28. 2. 2024

Vyhověno

Zamítnuto

Kühn Zdeněk

Obecně závazná vyhláška obce Vlkančice, o místním poplatku za systém odpadového hospodářství

Základní parametry poplatků za obecní systém odpadového hospodářství (§ 10e a násl. zákona o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů) a za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci (§ 10i až 10n zákona) nelze kombinovat. Obec může zavést pro poplatkové období pouze jeden z poplatků (§ 10d odst. 2 zákona). Upraví-li obec vyhláškou úlevu na místním poplatku za obecní systém odpadového hospodářství pro přihlášené osoby s trvalým pobytem na jejím území, kterou narušuje základní parametry tohoto poplatku stanovené zákonem o místních poplatcích, poruší tím § 10d odst. 2, § 10e a 10f zákona o místních poplatcích a právo obce na samosprávu dle čl. 104 odst. 1 a 3 Ústavy ve spojení s čl. 11 odst. 5 Listiny základních práv a svobod stanovujícím, že daně a poplatky lze ukládat jen na základě zákona.

Upraví-li obec úlevu na poplatku za obecní systém odpadového hospodářství pro ty, kdo se v čestném prohlášení zaváží minimalizovat produkci odpadů z domácnosti, nejde bez dalšího o porušení zákona o místních poplatcích. Taková úleva totiž sama o sobě nenarušuje dualitu poplatků za obecní systém odpadového hospodářství a za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci dle § 10d odst. 2 zákona.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Plénium Ústavního soudu nálezem ze dne 28. února 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. b) Ústavy částečně vyhovělo návrhu Ministerstva vnitra a dnem vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv zrušilo ustanovení čl. 7 odst. 3 obecně závazné vyhlášky obce Vlkančice č. 2/2022, o místním poplatku za obecní systém odpadového hospodářství. Ve zbývajících částí návrh zamítlo.

Narativní část

Obec Vlkančice vyhláškou zavedla místní poplatek za obecní systém odpadového hospodářství. V čl. 5 odst. 1 stanovila jeho sazbu na 1 000 Kč. Následně v čl. 7 odst. 3 poskytla úlevu z tohoto poplatku ve výši 999 Kč osobě, které poplatková povinnost vznikla z důvodu přihlášení v obci a která je druhou a další osobou v domácnosti, od nejstarší k nejmladší osobě. V čl. 7 odst. 4 a 5 vyhlášky poskytla úlevu ve výši 300 Kč osobám, které se v čestném prohlášení do 30. dubna příslušného kalendářního roku zavážou minimalizovat produkci odpadů z domácnosti nebo z vlastněné nemovité věci. Obec ustanovení vysvětlovala tím, že osoby zdržující se v obci jen v létě (chalupáři) produkují více odpadu, než osoby přihlášené v obci k trvalému pobytu. Ministerstvo vnitra se obrátilo na Ústavní soud s tím, že čl. 7 odst. 3, 4 a 5 předmětné vyhlášky obce Vlkančice je diskriminační a v rozporu s § 10e a násl. zákona o místních poplatcích.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud přistoupil k provedení testu čtyř kroků, který standardně používá při přezkumu obecně závazných vyhlášek obcí. Zkoumal, zda zastupitelstvo obce mělo pravomoc vydat obecně závaznou vyhlášku, jejíž součástí je napadené ustanovení (1. krok testu), zda se při vydávání obecně závazné vyhlášky nepohybovala obec mimo zákonem vymezenou věcnou působnost, tj. zda nejednala ultra vires (2. krok testu), zda nezneužila zákonem svěřenou pravomoc a působnost (3. krok testu) a zda přijetím napadeného ustanovení nejednala zjevně nerozumně (4. krok testu).

Ústavní soud přezkoumal nejdříve samostatně čl. 7 odst. 3 napadené vyhlášky, který neobstál ve třetím kroku testu. Musel zodpovědět, zda obec stanovením sporného osvobození ve výši 999 Kč pro osoby druhé a další v domácnosti nevymezila takové úlevy, které již nelze podřadit pod § 14 zákona o místních poplatcích.

Odkázal na svoji dosavadní judikaturu k problematice dvojí sazby místního poplatku za obecní systém odpadového hospodářství (nálezy ve věcech obcí Krásná Lípa, Tchořovice, Číměř). V těchto nálezech dospěl Ústavní soud k závěru, že základní parametry poplatků za obecní systém odpadového hospodářství (§ 10e a násl. zákona o místních poplatcích) a za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci (§ 10i až 10n zákona) nelze kombinovat.

Obec může zavést pro poplatkové období pouze jeden z poplatků. Obec proto nemůže upravit úlevu na poplatku za obecní systém odpadového hospodářství, která tuto dichotomii dvou různých poplatků narušuje. Změnu základních parametrů poplatků za komunální odpad lze přijmout jako ústavně chráněný projev práva obce na samosprávu jen s odůvodněním legitimními věcnými důvody specifiky dané obce a při provedení přiměřeným způsobem.

Závěry přijaté v citovaných nálezech dopadají i na projednávanou věc, proto Ústavní soud přistoupil ke zrušení čl. 7 odst. 3 vyhlášky. Obec Vlkančice totiž citovaným článkem modifikovala výši poplatku podle kritéria trvalého pobytu, aniž tak učinila z legitimního věcného důvodu a přiměřeně. Nelze tak porušení kogentních ustanovení zákona o místních poplatcích akceptovat jako ústavně chráněný projev práva na samosprávu. Obec se ocitla mimo meze působnosti svěřené jejímu zastupitelstvu podle čl. 104 odst. 1 a 3 Ústavy ve spojení s čl. 11 odst. 5 Listiny, když porušila § 10d odst. 2, § 10e a 10f zákona o místních poplatcích.

Napadený čl. 7 odst. 4 a 5 vyhlášky, kde obec upravila úlevu ve výši 300 Kč na poplatku za obecní systém odpadového hospodářství pro toho, kdo se v čestném prohlášení zaváže minimalizovat produkci odpadů z domácnosti, v testu ústavnosti obstál. K namítané diskriminaci Ústavní soud uvedl, že z vyhlášky neplyne, že by čestné prohlášení mohli podepsat jen někteří poplatníci. Podpis je otevřen všem. Napadené ustanovení nadto dle předložených informací může přispět ke zlepšení nakládání s odpady v obci. Ústavní soud proto uzavřel, že taková úleva sama o sobě nenarušuje dualitu poplatků za obecní systém odpadového hospodářství a za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci podle § 10d odst. 2 zákona o místních poplatcích a že není diskriminační.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Zdeněk Kühn. Odlišné stanovisko k výroku I a odůvodnění nálezu uplatnili soudci Jan Wintř, Veronika Křesťanová, Vojtěch Šimíček a Daniela Zemanová. Odlišné stanovisko k odůvodnění nálezu uplatnil soudce David Uhlíř.

Pl. ÚS 36/23

28. 2. 2024

Zamítnuto

Baxa Josef

Otázka pravomoci k rozhodování o nároku na náhradu újmy za nezákonné rozhodnutí ve věcech služebního poměru policistů

Pravomoc rozhodnout o věcné příslušnosti civilních soudů či správních orgánů v souvislosti s návrhem bývalého policisty na zaplacení náhrady nemajetkové újmy za nezákonné nařizování služby přesčas náleží zvláštnímu senátu ve věcech kompetenčních sporů.

Samotné riziko systémové podjatosti v souvislosti s rozhodováním ředitele bezpečnostního sboru o nároku se základem v odpovědnosti za škodu podle § 98 odst. 1 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, nečiní takové rozhodování neústavním.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 28. 2. 2024 zamítlo plénium Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy ústavní stížnost stěžovatele Vlastimila Michálka proti usnesení zvláštního senátu zřízeného podle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, č. j. Konf 23/2021-30 ze dne 23. 5. 2023.

Narativní část

Stěžovatel napadl rozhodnutí zvláštního senátu ve věcech kompetenčních sporů, podle něhož ředitel krajského ředitelství policie rozhoduje o návrhu stěžovatele na zaplacení částky 20 000 Kč jako náhrady nemajetkové újmy za nezákonné nařizování služby přesčas v letech 2007 až 2010. Věcnou příslušnost zakládá § 2 odst. 1 zákona o služebním poměru, neboť krajské ředitelství policie je jedním z útvarů Policie České republiky. Jeho ředitel je v rozsahu stanoveném ředitelem bezpečnostního sboru oprávněn jednat a rozhodovat ve věcech služebního poměru. Mezi věci služebního poměru přitom náleží také rozhodování o nárocích vyplývajících z odpovědnosti za škodu způsobenou příslušníkovi policie porušením právní povinnosti při výkonu služby, v přímé souvislosti s ním nebo pro výkon služby podle § 98 odst. 1 zákona o služebním poměru, o nichž se rozhoduje v řízení podle § 169 a násl. téhož zákona.

Podle stěžovatele o jeho nároku měly rozhodovat civilní soudy, nikoliv správní orgány, neboť zde existuje riziko systémové podjatosti. Dále namítá, že napadené usnesení je s ohledem na dřívější závěry zvláštního senátu překvapivé a není dostatečně odůvodněné. Nadto zvláštní senát stěžovateli v rozporu se zásadou rovnosti účastníků řízení nezaslal návrh jedné ze stran kompetenčního sporu, aby měl možnost se k němu vyjádřit, stejně jako ke změně právního názoru zvláštního senátu.

Ústavní soud 11/51

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud nejprve uvedl, že v zájmu zajištění rovného postavení účastníků řízení je třeba, aby byl každému z nich doručen návrh na zahájení řízení o kompetenčním sporu. Jen tak mohou účastníci uplatňovat svá práva v řízení před zvláštním senátem, především právo na vyjádření. Stěžovatel sice návrh neobdržel, posléze mu však zvláštní senát zaslal další procesní úkony a stěžovatel tak věděl, že řízení probíhá a čeho se týká. Porušení ústavně zaručených práv stěžovatele proto Ústavní soud neshledal.

Ústavní soud nepřisvědčil ani stěžovatelově námitce ohledně překvapivosti rozhodnutí, neboť zvláštní senát rozhodoval o právní otázce, u které přicházel v úvahu závěr o pravomoci soudu i závěr o pravomoci správního orgánu. Překvapivým nemohlo být ani zohlednění právního názoru vysloveného v usnesení Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/22, neboť v předmětném řízení soud rozhodoval o návrhu zvláštního senátu, kvůli kterému bylo řízení ve věci stěžovatele přerušeno. Tato skutečnost tudíž musela být stěžovateli známa.

Ústavní soud dále konstatoval, že rozhodování o rozdělení agendy správního soudnictví podle předmětu správního řízení a jejich veřejnoprávní nebo soukromoprávní povahy je věcí podústavního práva, tedy obecných soudů, včetně zvláštního senátu. Samotné právní posouzení zvláštního senátu, kterému státnímu orgánu náleží sporná pravomoc, by z ústavněprávních hledisek neobstálo například tehdy, pokud by bylo výsledkem nepředvídatelné interpretační libovůle. To se však v posuzovaném případě nestalo.

V nálezu sp. zn. Pl. ÚS 1/19 Ústavní soud vyložil, že za výkon služby „se považuje výkon povinností, které vyplývají pro příslušníka sboru ze služebního poměru, výkonu zastávaného služebního místa a rozkazu nebo pokynu vedoucího příslušníka“. Dle Ústavního soudu podřazení nařizování služby přesčas pod pojem „výkon služby“ odpovídá tomuto vymezení a nelze mu nic vytknout. Nejde o srovnatelný případ s uplatňováním nároku na náhradu nemajetkové újmy způsobenou příslušníkovi bezpečnostního sboru nezákonným rozhodnutím ředitele sboru o kázeňském provinění ve věci sp. zn. Pl. ÚS 1/19.

Ústavní soud uvedl, že právní závěry obsažené v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 1/19 a usnesení sp. zn. Pl. ÚS 4/22 je třeba upřesnit a vykládat ve vzájemném souladu. Samotné riziko systémové podjatosti v souvislosti s rozhodováním ředitele bezpečnostního sboru o nároku stěžovatele se základem v odpovědnosti za škodu podle § 98 odst. 1 zákona o služebním poměru nečiní toto rozhodování neústavním. Z ustanovení nevyplývá, že o náhradě nemajetkové újmy má rozhodovat právě ten služební funkcionář, který vydal nezákonné rozhodnutí. Ustanovení § 2 odst. 1 zákona o služebním poměru umožňuje pověřit rozhodováním ve věcech služebního poměru vedoucího organizační části bezpečnostního sboru, k čemuž v rozhodovací praxi také dochází.

Na základě uvedeného proto Ústavní soud uzavřel, že rozhodl-li zvláštní senát o pravomoci ředitele krajského ředitelství policie rozhodnout o náhradě nemajetkové újmy za nezákonné nařizování služby přesčas, učinil tak v souladu s § 2 odst. 1 a § 98 odst. 1 zákona o služebním poměru, přičemž při jejich výkladu a použití nevybočil z ústavních požadavků vyplývajících z práva na soudní ochranu zaručeného v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Josef Baxa. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1578/21

7. 2. 2024

Vyhověno

Uhlíř David

Aplikace nesprávného znění zákona o rozhodčím řízení v řízení o zrušení rozhodčího nálezu

Pokud obecné soudy aplikují v řízení o zrušení rozhodčího nálezu vydaného na základě rozhodčí smlouvy uzavřené před 30. 11. 2016, zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, ve znění účinném od 1. 12. 2016, poruší tím právo spotřebitele na řádný proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, a v důsledku toho i právo na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 7. 2. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatele 1) Attily Kaszonyi a stěžovatelky 2) Moniky Dzurdzík, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. března 2021 č. j. 33 Cdo 2767/2020-229, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. dubna 2021 č. j. 33 Cdo 243/2021-281, rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 16. ledna 2020 č. j. 12 Cmo 313/2019-153, rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. září 2020 č. j. 2 Cmo 297/2019-233 a rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové - pobočky v Pardubicích ze dne 4. července 2019 č. j. 54 Cm 1/2019-89 pro rozpor s čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Stěžovatelé jako spotřebitelé podepsali s obchodní společností PROFI CREDIT Czech, a. s. (dále jen „vedlejší účastnice“) smlouvy o revolvingovém úvěru a zároveň i rozhodčí smlouvy. Úvěry však nespláceli, proto byly zesplatněny. Jelikož dluh neuhradili, podala vedlejší účastnice návrhy na zahájení rozhodčího řízení. Rozhodce shledal návrhy důvodné a uložil stěžovatelům povinnost uhradit vedlejší účastnici dané částky i s úroky, smluvní pokutou a náklady řízení. Následně vedlejší účastnice uplatnila rozhodčí nálezy jako exekuční tituly v exekucích nařízených usneseními obvodních soudů. Oba stěžovatelé navrhli zastavení a odklad exekuce, a to z důvodu nemravnosti smluvních podmínek a neplatnosti rozhodčí smlouvy.

Obvodní soudy exekuce přerušily a uložily stěžovatelům podat návrh na zrušení rozhodčích nálezů. Krajský soud návrhy zamítl. Konstatoval, že je třeba postupovat podle zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, ve znění novely č. 258/2016 Sb., která speciálně neupravuje použití novelizovaného znění zákona na řízení o zrušení rozhodčích nálezů, aplikoval proto novelizovanou právní úpravu. Vrchní soud jeho rozsudky zčásti potvrdil a zčásti odvolání odmítl. Dovolání stěžovatelů Nejvyšší soud odmítl.

Rozhodnutí vydaná v řízení o zrušení rozhodčích nálezů stěžovatelé napadli ústavními stížnostmi. Namítali, že i na taková řízení, která probíhají po účinnosti novely, se má použít zákon o rozhodčím řízení ve znění do 30. 11. 2016.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud se v nálezu zabýval sporným výkladem přechodných ustanovení novely zákona o rozhodčím řízení. Spornou právní otázkou bylo, zda pod pojem „rozhodčí řízení“ obsažený v čl. IX bodu 2 části sedmé zákona č. 258/2016 Sb., lze podřadit i přezkum rozhodčích nálezů soudem, tj. řízení o zrušení rozhodčího nálezu. Důsledkem zodpovězení této otázky je, zda se pro řízení o zrušení rozhodčího nálezu použijí ustanovení účinná před novelou či po novele.

Ústavní soud vycházel z toho, že smlouvy o poskytnutí úvěru uzavřené mezi stěžovateli a vedlejší účastnicí mají charakter spotřebitelské smlouvy. Ochrana spotřebitele jako slabší strany je hodnotou ústavněprávního a evropského významu. Současně, lze-li ustanovení smlouvy či zákona vyložit více způsoby, použije se ten výklad, který je pro spotřebitele příznivější.

Podle jazykového výkladu přechodných ustanovení (ke kterému se přiklonily obecné soudy) zákonodárce stanovil, že platnost smluv uzavřených před účinností novely a rozhodčí řízení zahájená na základě těchto smluv se budou posuzovat podle právní úpravy účinné v době uzavření rozhodčí smlouvy. Zároveň však novelizoval úpravu soudního přezkumu rozhodčích nálezů očištěnou od záruk, které se právě k možnosti uzavírat rozhodčí smlouvy se spotřebitelem vázaly. Tento konstrukt přechodných ustanovení (a z něj vyplývající právní úprava) neodpovídá racionální úvaze zákonodárce a neodpovídá hlavnímu účelu novely, tj. posílení práv spotřebitele. Dotčené ustanovení tak představuje mezeru v zákoně, kterou je nutné překlenout soudcovským dotvářením práva. Pro tento postup hovoří také argument souladnosti hmotného a procesního práva.

Ústavní soud dospěl k závěru, že na základě dotčeného ustanovení je třeba pod pojem „rozhodčí řízení“ analogicky zahrnout také řízení o zrušení rozhodčího nálezu ve smyslu § 31 a následujících zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, ve znění účinném do 30. 11. 2016. Obecné soudy přitom v řízení o zrušení rozhodčích nálezů aplikovaly nesprávné znění zákona, čímž porušily právo stěžovatelů na spravedlivý proces a v důsledku toho i právo na ochranu vlastnictví.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl David Uhlíř. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 1143/23

7. 2. 2024

Zamítnuto

Šámal Pavel

K principu rovnosti při odškodňování újmy pozůstalých po zemřelém příslušníku bezpečnostních sborů

Neexistuje žádný ospravedlnitelný důvod pro rozdílné odškodnění újmy pozůstalých po příslušníku bezpečnostních sborů, který zemřel při dopravní nehodě, ve srovnání s pozůstalými po zemřelých při dopravní nehodě mimo jakýkoli vztah související s výkonem závislé práce. Proto platí, že uplatnění nároku na odškodnění duševní újmy ze smrti osoby blízké z tzv. povinného ručení nebrání okolnost, že k újmě došlo při služební cestě, byla-li újma způsobena provozem dopravního prostředku, jehož provozovatelem byl bezpečnostní sbor jako jeho zaměstnavatel. Při rozhodování o odškodnění musí soud ctít princip plné náhrady újmy a ústavně zaručená práva pozůstalých na ochranu jejich soukromého a rodinného života podle čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 7. února 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy zamítl ústavní stížnost stěžovatelky E. M. proti rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 21. února 2023 č. j. 7 As 243/2021-28 a rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. června 2021 č. j. 30 Ad 1/2020-229 a stěžovatele J. D. proti rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 27. února 2023 č. j. 7 As 244/2021-30 a rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. června 2021 č. j. 30 Ad 3/2020-216.

Narativní část

Otec stěžovatelů, příslušník policie, zemřel při dopravní nehodě služebního vozidla zaviněné jeho řidičem, dalším policistou. Stěžovatelé uplatnili u ředitele krajského ředitelství policie (vedlejší účastníka) nárok na zaplacení odškodnění nemajetkové újmy za smrt svého otce. Vedle toho se domáhali odškodnění také u civilních soudů. Řízení o civilní žalobě však soud zastavil a pro nedostatek pravomoci věc postoupil správním orgánům. Náměstek ředitele krajského ředitelství policie řízení o žádosti stěžovatelů o odškodnění zastavil. Vedlejší účastník následně odvolání stěžovatelů proti tomuto rozhodnutí zamítl. Podle správních orgánů stěžovatelka byla odškodněna podle zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Celkem v souvislosti se smrtí svého otce obdržela 706 649 Kč.

Stěžovatel neobdržel žádnou náhradu, protože není nezaopatřeným dítětem, a nesplňuje tak podmínky pro odškodnění. Proto se stěžovatelé obrátili na správní soudy. Krajský soud pozůstalým nevyhověl. Správní orgány podle něj správně posoudily nároky stěžovatelů podle zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, nikoli podle občanského zákoníku. Nejvyšší správní soud kasační stížnosti stěžovatelů zamítl.

Uvedl, že právní úprava objektivní odpovědnosti bezpečnostního sboru za újmu je komplexní a její uplatnění je nezávislé na jiné právní úpravě. Nejde o újmu vzniklou z poměrů soukromého práva. Před Ústavním soudem se stěžovatelé domáhali peněžitého odškodnění za duševní útrapy spojené se smrtí jejich otce.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud zdůraznil, že smyslem a účelem odškodnění za smrt při pracovním úrazu a služebním úrazu je nejen odškodnění ztráty sociálního statusu pozůstalého, ale i odškodnění újmy nemajetkové (osobnostní). Soudci I. senátu se věnovali rozdílným mechanismům v odškodňování smrti osoby blízké při služebním úrazu a pracovním úrazu. Jde o srovnatelné situace a Ústavní soud u okolností smrti otce stěžovatelů neshledal pro rozdílný standard odškodnění žádný rozumný důvod. Obecně jde u pracovního poměru skutečně o právní úpravu příznivější, protože umožňuje přiznat odškodnění ve větším rozsahu a volnou úvahou.

Za důvod odlišného zacházení Ústavní soud považuje charakter právního vztahu, ve kterém se zemřelý blízký nacházel v souvislosti s výkonem závislé práce, tedy zda k úmrtí došlo při pracovním úrazu, nebo při služebním úrazu. Ve služebním poměru může jít ze své podstaty o práci rizikovou. Příslušníci bezpečnostních sborů se při plnění svých povinností dostávají pravidelně do nebezpečných situací. Je rozumné to reflektovat při odškodňování újmy, protože od příslušníků bezpečnostních sborů i jejich blízkých lze oprávněně očekávat jistou míru srozumění, že výkon služby představuje riziko, čímž se snižuje zájem na odškodnění újmy vzniklé bez zavinění jiného. Tyto důvody se však neuplatní v nyní posuzované věci, protože otec stěžovatelů zemřel při běžné dopravní nehodě. Havárii sice podle všeho zavinil řidič policejního vozidla a došlo k ní při plnění služebních povinností, avšak nikoli v akci, například při pronásledování podezřelého vozidla.

Pozůstalí stěžovatelé ale mohli a mohou uplatnit nárok na odškodnění duševní újmy ze smrti osoby blízké z tzv. povinného ručení u pojistitele vozidla, tedy domáhat se náhrady újmy i jinak. Civilní soud v případném řízení o tomto nároku přihlédne k plnění, které již poskytnul bezpečnostní sbor z odškodnění služebního úrazu. Ačkoli tedy Ústavní soud shledal deficity v právní úpravě, ve specifické situaci stěžovatelů bylo a je možné je překlenout uplatněním jiného nároku. Klíčové bude zhodnotit intenzitu újmy stěžovatelů, vyjasnit účel již poskytnutého plnění a určit, zda již újma stěžovatelů byla přiměřeně odčiněna, popřípadě zda je třeba ji odčinit ještě dalším plněním. Soud by měl zohlednit vzájemně proti sobě stojící oprávněné zájmy všech dotčených subjektů včetně bezpečnostního sboru, viníka nehody či pojišťovny. Při tom by však měl ctit zejména princip plné náhrady újmy a ústavně zaručená práva stěžovatelů na ochranu jejich soukromého a rodinného života, která v nyní posuzované věci vystupují do popředí.

Pro Ústavní soud byla v nyní posuzované věci rozhodná již neúčinná právní úprava, vyjádřil se však i k aktuálnímu právnímu rámci. Zatímco u pracovního poměru se nyní může odškodnění domáhat v podstatě každá blízká osoba ve výši odrážející intenzitu její újmy, u bezpečnostních sborů se nadále uplatní předem daná částka, kterou navýšit nelze. Totéž ustanovení nadále omezuje odškodnění pouze na manžela, nezaopatřené dítě a rodiče žijícího ve společné domácnosti. Důvodová zpráva ani judikatura pro takový zásadní rozdíl neposkytují jakékoli vysvětlení, proto Ústavní soud vyzval zákonodárce, aby zvážil, zda jsou zřetelné rozdíly v odškodňování zaměstnanců a příslušníků bezpečnostních sborů skutečně ospravedlnitelné.

Přes uvedené výhrady Ústavní soud ústavní stížnost zamítl.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Pavel Šámal. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 1725/23

7. 2. 2024

Vyhověno

Odmítnuto pro nepřípustnost

Fiala Josef

Nejvyšší soud a nesprávná interpretace obsahu dovolání vedoucí k odmítnutí pro nepřípustnost

Odmítne-li Nejvyšší soud dovolání jako nepřípustné z důvodu, který však ve skutečnosti není naplněn, dopustí se porušení práva dovolatele na soudní ochranu a přístup k soudu.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky obchodní společnosti PPF banka, a. s., zrušil IV. senát Ústavního soudu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. dubna 2023 č. j. 21 Cdo 2936/2022-528 z důvodu porušení práva stěžovatelky na soudní ochranu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Narativní část

Stěžovatelka se u obvodního soudu domáhala po obchodní společnosti ŠKODA PRAHA, a. s., (vedlejší účastnice) zaplacení částky 42 996 380 Kč s příslušenstvím. Jednalo se o podmíněnou a zajištěnou pohledávku přihlášenou do insolvenčního řízení na majetek obchodní společnosti Chladicí věže, a. s., zajištěnou mimo jiné zástavním právem. Obvodní soud žalobu zamítl s odůvodněním, že zástavní právo nevzniklo, neboť tomu bránil zákaz postoupení a zastavení pohledávek společnosti Chladicí věže, a. s., bez souhlasu vedlejší účastnice. Rozsudek potvrdil i městský soud. Nejvyšší soud dovolání stěžovatelky odmítl jako nepřípustné. Stěžovatelka se domnívala, že jí Nejvyšší soud svým postupem upřel možnost meritorního přezkumu dovolání.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud zkoumal, zda ob stojí závěr Nejvyššího soudu o nepřípustnosti dovolání. Dospěl k závěru, že nikoli. Dovolatel musí v dovolání vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4 o. s. ř.) uvést, proti kterému rozhodnutí dovolání směřuje, v jakém rozsahu rozhodnutí napadá, vymezit důvod dovolání, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a o. s. ř.) a dovolací návrh. Úkolem Nejvyššího soudu je posouzení předpokladů přípustnosti dovolání, tedy zda stěžovatel vymezil otázku hmotného nebo procesního práva, kterou má Nejvyšší soud řešit. Nejvyšší soud přitom nesmí při posuzování obsahových náležitostí dovolání postupovat přepjatě formalisticky a odmítnout dovolání jen z důvodu, že dovolatel určitou náležitost nevyjádřil zcela výstižně.

Nejvyšší soud v odůvodnění uvedl, že stěžovatelka nesprávně vymezila dovolací námitku, když nenapadala závěr městského soudu o neplatnosti zástavní smlouvy, ale namítala (ne)platnost smlouvy o postoupení pohledávky. Nejvyšší soud zdůraznil, že stěžovatelka pouze konstatovala chybnost závěru o neplatnosti zástavní smlouvy, což však nezakládá přípustnost dovolání. Ústavní soud nicméně zjistil, že se stěžovatelka otázce neplatnosti zástavní smlouvy v dovolání opakovaně věnovala. Dle Ústavního soudu mohl Nejvyšší soud z obsahu rozsáhlého dovolání požadovanou právní otázku, tím i přípustnost dovolání dovodit. Stejně tak mohl Nejvyšší soud dovodit i dovolací důvod. Přitom podrobná argumentace stěžovatelky o účincích postoupení pohledávky v rozporu se smluvním zákazem cese v právním vztahu mezi podnikateli, tedy hodnocení, zda jde o absolutní neplatnost, či relativní neplatnost, má podstatný právní význam pro určení platnosti zástavní smlouvy.

Popsaný postup Nejvyššího soudu, jímž došlo k odmítnutí dovolání pro nepřípustnost, a tím i k odepření přístupu k mimořádnému opravnému prostředku, postrádá ústavně souladné odůvodnění. Stavěl-li Nejvyšší soud své odmítavé usnesení na závěrech, které z tvrzení stěžovatelky v dovolání nevyplývaly, porušil tím její ústavně zaručené právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Z uvedených důvodů Ústavní soud napadené usnesení Nejvyššího soudu zrušil. Nejvyšší soud v nově otevřeném řízení stěžovatelčino dovolání posoudí včetně dalších jejích námitek.

Soudcem zpravodajem byl Josef Fiala. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 244/23

7. 2. 2023

Vyhověno

Lichovník Tomáš

Právo poškozeného na úhradu nákladů vzniklých přibráním zmocněnce a nárok na jejich přiznání soudem

Formulace „náklady potřebné k účelnému uplatnění nároku“ v § 154 odst. 1 trestního řádu neopravňuje soud k tomu, aby při rozhodování o nákladech řízení přezkoumával správnost výroku o nároku poškozeného na náhradu újmy, a v případě odlišného právního názoru poškozenému nepřiznal nárok na náhradu nákladů, přestože byl v adhezním řízení úspěšný.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 7. 2. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatelky P. R. usnesení Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 1. 9. 2022 č. j. 1 T 12/2021-349 a Městského soudu v Praze ze dne 16. 11. 2022 č. j. 5 To 288/2022-359 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, tedy právem na soudní ochranu.

Narativní část

Obvodní soud uznal vedlejšího účastníka vinným ze spáchání přečinu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti a současně mu uložil povinnost nahradit stěžovatelce jako poškozené újmu v částce 174 055 Kč. Obvodní soud také vyhověl návrhu stěžovatelky na uložení povinnosti odsouzenému k náhradě nákladů potřebných k účelnému uplatnění nároku na náhradu škody, které jí vznikly přibráním zmocněnce v celkové výši 103 808,32 Kč.

Městský soud však rozhodnutí zrušil, neboť podle něj v původním řízení došlo k nezákonnému rozhodnutí ve vztahu k adheznímu výroku. Obvodní soud měl poškozenou odkázat na řízení ve věcech občanskoprávních. Újmu totiž poškozené způsobil odsouzený jakožto zaměstnanec. Nároky poškozené měl proto zmocněnec uplatnit přímo proti zaměstnavateli odsouzeného, a pokud tak neučinil, nelze považovat náklady poškozené na přibrání zmocněnce za účelně vynaložené. Obvodní soud v návaznosti na toto usnesení stěžovatelčin návrh zamítl, stejně jako následně městský soud. Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítala, že splnila zákonné podmínky pro přiznání náhrady nákladů a že není možné, aby v řízení o nákladech zmocněnce soud dodatečně rozhodl o nezákonnosti předchozího pravomocného rozhodnutí v části adhezního řízení.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud připomněl, že z ochranné funkce státu plynoucí z ústavních mezí práva na soudní ochranu zakotvených v hlavě páté Listiny vyplývá nejen právo osoby

poškozené trestným činem na uplatnění svých práv samotnou účastí v trestním řízení, nýbrž i právo na zajištění jejich účinného hájení včetně práva požadovat náhradu nákladů s tím spojených. Jiný postup než požadovaný ustanovením § 154 odst. 2 trestního řádu proto musí být jako výjimka ze zásady náležitě odůvodněn, jinak dojde k porušení čl. 36 odst. 1 Listiny.

Z obecných zásad rozhodování Ústavního soudu dále vyplývá, že se k problematice nákladů řízení staví rezervovaně. Porušení ústavně zaručených práv shledá jen v případech extrémního vykoření z pravidel upravujících nákladové řízení. Taková situace nastává například při svévolné soudní interpretaci zákonných ustanovení.

Již v nálezu sp. zn. IV. ÚS 3555/19 ze dne 28. 7. 2020 Ústavní soud vyložil, že pokud soud poškozenému uplatněný nárok alespoň zčásti přiznal, má vždy nárok na úhradu nákladů vzniklých přibráním zmocněnce. Účelem formulace „náklady potřebné k účelnému uplatnění nároku“ obsažené v § 154 odst. 1 trestního řádu je předejít tomu, aby odsouzený hradil náklady, které poškozený vynaložil „zbytečně“, respektive které nemusel účelně vynaložit pro dosažení úspěšného výsledku řízení. Citovaná část trestního řádu však soud neopravňuje, aby při rozhodování o nákladech řízení přezkoumával správnost výroku o nároku poškozeného na náhradu újmy a v případě odlišného právního názoru poškozenému nepřiznal nárok na náhradu nákladů, přestože byl v adhezním řízení úspěšný.

Z těchto důvodů nemohla obstát argumentace obecných soudů, že žádné stěžovatelčiny náklady vynaložené k uplatnění nároku poškozené v trestním řízení nelze považovat za účelné, neboť vůbec neměla být připuštěna k hlavnímu líčení v postavení poškozené. Skutečnost, že se stěžovatelka nároku na náhradu újmy domohla, ostatně svědčí o tom, že její účast v adhezním řízení byla účelná, byť s ní městský soud nesouhlasil.

Za přesvědčivou Ústavní soud neshledal ani část odůvodnění usnesení městského soudu, dle níž byla stěžovatelka k hlavnímu líčení v pozici poškozené připuštěna v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu. Nepodal-li vedlejší účastník dovolání, musí nést veškeré důsledky svého procesního rozhodnutí včetně povinnosti k náhradě nákladů. Tyto nepříznivé důsledky není soud oprávněn zmírňovat nepřiznáním nároku na náhradu nákladů poškozené z důvodu svého odlišného právního názoru na meritorní rozhodnutí.

Obecné soudy nadto nepřiznání náhrady nákladů poškozené řádně neodůvodnily, neboť jej založily na svévolném výkladu § 154 odst. 1 trestního řádu. Napadená rozhodnutí proto porušila právo stěžovatelky na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny a v článku 6 Úmluvy. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a rozhodnutí zrušil.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Tomáš Lichovník. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 2196/23

8. 2. 2024

Vyhověno

Odmítnuto pro nepřípustnost

Ronovská Kateřina

Střet zájmu na rychlosti trestního řízení se zájmem na uplatnění práv zúčastněné osoby v kontextu lhůty pro doplnění blanketní stížnosti

Pokud stížnostní soud rozhodne o stížnosti bez znalosti stížnostní argumentace, jejíž doplnění účastník avizoval v konkrétní lhůtě, jedná v rozporu s právem na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky SKY REAL ESTATES s.r.o. zrušil III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 8. 2. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 3 To 46/2023-344 ze dne 20. 7. 2023 pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbytku ústavní stížnost odmítl pro nepřípustnost.

Narativní část

Stěžovatelka měla v trestním řízení postavení zúčastněné osoby. Proti usnesení městského soudu o zabránění náhradní hodnoty (pozemků v jejím vlastnictví) stěžovatelka podala dne 16. 6. 2023 blanketní stížnost s tím, že doplnění argumentace zašle po obdržení napadeného usnesení a protokolu z jednání. Zmocněnkyně stěžovatelky rozhodnutí městského soudu obdržela dne 10. 7. 2023. Dva dny poté zaslala stěžovatelka městskému soudu podání, ve kterém avizovala doplnění argumentace do 30 dnů. Stěžovatelčino podání s avizovanou lhůtou k doplnění stížnosti městský soud předal vrchnímu soudu dne 24. 7. 2023. Vrchní soud však stížnost již 20. 7. 2023 zamítl jako nedůvodnou. V ústavní stížnosti stěžovatelka namítá, že znemožněním předložit vrchnímu soudu důvody své stížnosti došlo k porušení jejího práva na přístup k soudu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Z ustálené judikatury Ústavního soudu vyplývá požadavek, aby soud, který obdržel blanketní stížnost s avizovaným doplněním jejího odůvodnění v konkrétně stanovené lhůtě, na doplnění vyčkal, anebo účastníka vyzval k doplnění stížnosti ve lhůtě kratší. Opačný postup Ústavní soud označil za rozporný s právem na soudní ochranu.

V trestních věcech, v nichž si stěžovatel vyhradí lhůtu pro odůvodnění své blanketní stížnosti, má dle Ústavního soudu rozhodující orgán buď upozornit stěžovatele (resp. jeho právního zástupce) na nepřiměřenost navržené lhůty pro odůvodnění a stanovit lhůtu přiměřenou, nebo vyčkat na doplnění stížnosti.

Ústavní soud 20/51

Pouze výjimečně, neumožňuje-li aktuální procesní situace jiný postup, může o stížnosti rozhodnout bez dalšího. Takovým výjimečným důvodem však nemůže být požadavek na urychlené vyřizování trestních věcí, neboť ten je stanoven k ochraně osoby, proti níž se trestní řízení vede (nebo jako v tomto případě k ochraně osoby, které se ukládá ochranné opatření podle trestního zákoníku). Žádá-li tato osoba, aby soud s rozhodnutím posečkal v zájmu uplatňování jejích práv, je třeba takový návrh upřednostnit před požadavkem na rychlost řízení. Při takovém postupu musí soud současně zohlednit předmět daného řízení i specifické okolnosti případu, jako je například ztráta věci na hodnotě v důsledku plynutí času, či zajištění výkonu práv obviněného.

Pokud stěžovatelka uvedla lhůtu, ve které svou stížnost doplní, obecné soudy jí měly umožnit, aby v této lhůtě blanketní stížnost doplnila. Vadu ústavněprávního rozměru rozhodnutí vrchního soudu fakticky zapříčinil městský soud tím, že včas nezaslal vrchnímu soudu stěžovatelčino podání s avizovaným doplněním stížnosti do 30 dnů od doručení rozhodnutí. V důsledku tohoto postupu vrchní soud rozhodoval bez znalosti stěžovatelčina přípisu o doplnění stížnosti, čímž porušil její práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. S ohledem na zásadu minimalizace zásahů do rozhodovací činnosti obecných soudů Ústavní soud zrušil pouze usnesení vrchního soudu.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Kateřina Ronovská. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 1858/23

13. 2. 2024

Zamítnuto

Jirsa Jaromír

(Ne)zjištění biologického otcovství k dítěti ve světle nejlepšího zájmu dítěte

Soudy mohou zamítnout návrh údajného biologického otce, který se domáhá provedení testu DNA za účelem zjištění svého biologického otcovství k tříletému dítěti, ačkoliv tím mohou zasáhnout do práva údajného biologického otce a tříletého dítěte na soukromý život podle čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod ve spojení s článkem 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Jde nicméně o zásah přiměřený, protože v dané věci není v nejlepšího zájmu tříletého dítěte, které žije ve fungující rodině s matkou, právním otcem a sourozenci, aby soudy zjistily, zda je jeho biologickým otcem cizí muž, a případně upravily jejich styk.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 13. února 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy zamítl ústavní stížnost stěžovatele 1) K. K. a nezletilého stěžovatele 2) S. P. D. zastoupeného Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí směřující proti rozsudku Krajského soudu v Brně č. j. 49 Co 149/2022-365 ze dne 24. 4. 2023 a rozsudku Městského soudu v Brně č. j. 129 Nc 3152/2021-84 ze dne 8. 6. 2022.

Narativní část

Rodiče dítěte tvoří matka a její manžel. Na podzim roku 2020 se matce narodil jako prostřední dítě nezletilý stěžovatel. V matrice je jako otec dítěte zapsán matčin manžel. Rodiče spolu mají další dvě děti a rodina společně žije v České republice. Matka v minulosti pracovala v USA, kde se seznámila se stěžovatelem a na přelomu let 2016 a 2017 spolu měli partnerský vztah. Po rozchodu spolu občas komunikovali, na jaře 2019 se znovu viděli v zahraničí.

Stěžovatel se na soudy obrátil s tvrzením, že mu matka na jaře 2020 oznámila těhotenství s tím, že dítě pravděpodobně počal on. Dodala, že se bude rozvádět a dítě dá k adopci. Stěžovatel se žalobou domáhal, aby soudy prostřednictvím testu DNA určily jeho otcovství k nezletilému dítěti a aby stanovily jejich styk na jeden týden za čtvrt roku. Stěžovatel tvrdil, že neplánuje dítěti sdělit, že je jeho biologickým otcem a že plně respektuje, že v roli otce vystupuje manžel matky. Chce pouze mít možnost se pravidelně se svým biologickým potomkem stýkat a podílet se finančně na jeho výživě. Stěžovatel bydlí v USA, matku v Česku nikdy nenavštívil a dítě nikdy neviděl.

Městský soud žalobu stěžovatele zamítl. Dospěl k závěru, že vyrůstá-li nezletilý v harmonické rodině se svými rodiči a sourozenci, se stěžovatelem se nikdy neviděl a nemá s ním vybudovaný žádný vztah, není v jeho nejlepšího zájmu zpochybnění otcovství manžela matky.

Stěžovatel nadto podal návrh až rok poté, co se nezletilý narodil, tedy po uplynutí lhůty k popření otcovství, kterou zákon přiznává rodičům. Proto městský soud ani nedoplnil dokazování prostřednictvím DNA testu. Krajský soud rozhodnutí potvrdil jako věcně správné. Doplnil, že je v zájmu dítěte, aby vědělo, kdo je jeho biologickým rodičem, nikoliv však za cenu prožívání neustálého stresu, či rozpadu rodiny, v níž žije.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Dílčí závěry Ústavního soudu lze shrnout následovně: Zaprvé, soudy neporušily právo údajného biologického otce na soudní ochranu ani rovnost účastníků řízení. Zadruhé, neprovedení testu DNA za účelem zjištění biologického otcovství a případného určení styku představuje zásah do práva stěžovatelů – údajného biologického otce i tříletého dítěte – na soukromý život. Zatřetí, zásah soudy učinily na základě ústavně konformního výkladu § 771 a § 927 občanského zákoníku, jež umožňuje sledovat různé legitimní cíle a zvažovat protichůdné zájmy dotčených osob. Začtvrté, zásah je přiměřený, protože v nejlepšího zájmu dítěte – žijícího ve fungující rodině s matkou, právním otcem a sourozenci – není, aby soudy skrze DNA test zjistily, zda je jeho biologickým otcem cizí muž a upravily jejich styk.

Ústavní soud připustil, že neprovedení testu DNA za účelem zjištění biologického otcovství a případného určení styku představovalo zásah do práva údajného biologického otce i nezletilého dítěte na soukromý život ve smyslu čl. 10 odst. 2 Listiny ve spojení s článkem 8 Úmluvy (srov. např. ESLP ve věci Mennesson proti Francii). Z práva na respektování soukromého života však neplyne pozitivní závazek státu umožnit domnělému biologickému otci zpochybnit otcovství matrikového právního otce, který byl jako otec evidován na základě právní domněnky.

Soudy proto postupovaly na základě ústavně konformního výkladu § 771 a § 927 občanského zákoníku, jenž jim umožňuje sledovat různé legitimní cíle a zvažovat protichůdné zájmy dotčených osob. Přiměřenost v tomto případě spočívala v tom, že není v nejlepším zájmu tříletého dítěte žijícího ve fungující rodině s matkou, právním otcem a sourozenci, aby soudy prostřednictvím DNA testu zjistily, zda je jeho biologickým otcem cizí muž, a upravily jejich styk. Provedení testu DNA by vystavilo tříletého chlapce nebezpečí ztráty stabilního rodinného zázemí. Je zřejmé, že matka s manželem se v současné situaci rozhodli vědomě zůstat v pochybnostech ohledně biologického otcovství. Manžel převzal otcovskou roli a k tříletému dítěti se chová stejně jako k ostatním dětem. Zamítnutí návrhu na provedení testu DNA rodině poskytuje čas na promyšlenou a naplánovaní jejich postupu v budoucnu. ...

Naopak okamžité provedení testů DNA s případným kladným výsledkem by rodinu vystavilo vysokému tlaku na matku i jejího manžela, kteří by se museli vyrovnávat se vstupem údajného biologického otce do života jejich dítěte. Podle Ústavního soudu existuje nepominutelné riziko, že by stabilní a funkční rodinné zázemí mohlo být nenávratně narušeno, což by poškodilo především dítě. Ústavní soud také zvážil, že tříletý chlapec má další dva sourozence nízkého věku a zásah soudů by mohl narušit i jejich vazby.

Funkční a pevné rodinné zázemí je podle Ústavního soudu pro základní vývoj tříletého dítěte určující. Míra nebezpečí jeho narušení v důsledku testování DNA zjednodušeně řečeno neodpovídá možným přínosům zjištěného biologického otcovství. Údajný biologický otec bydlí v USA a chce se s dítětem setkávat v rozsahu jednoho týdne za čtvrt roku. Nemá v úmyslu přestěhovat se do České republiky za dítětem. I v případě, že by s dítětem navázal faktický vztah bez větších překážek, benefit vytvoření nového, dlouhodobě přerušovaného „týdenního“ vztahu Ústavní soud nepovažuje v prvních letech života dítěte za natolik zásadní pro jeho rozvoj, že by vyvážil riziko rozvrácení fungující rodiny. Ústavní soud nezlehčuje možný zásah do práva údajného biologického otce na soukromý život, nicméně tento zásah je přiměřený s ohledem na zájem tříletého dítěte vyrůstat pokojně s lidmi, kteří mu od narození poskytují plnou péči. Ústavní soud též zdůraznil, že dosavadní verdikt soudů není neměnný.

Zjistí-li se existence biologického otcovství v pozdějším věku dítěte, možnost navázání kvalitního vztahu mezi ním a biologickým otcem nebude vyloučena. Existuje tedy právo znát svůj původ (bude-li intenzivní potřeba dítěte zjistit svůj biologický původ v pozdějším věku), nikoliv však jemu odpovídající povinnost (zjištění existence biologického otcovství). Obdobným případem se ve své judikatuře zabýval také ESLP ve věci Fröhlich proti Německu.

S ohledem na výše uvedené argumenty Ústavní soud ústavní stížnost zamítl.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Jaromír Jirsa. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 2489/23

14. 2. 2024

Vyhověno

Šimíček Vojtěch

Zachování lhůty v případě zadržení elektronického podání antispamovým programem Ministerstva spravedlnosti

Pokud soud neprojedná věc, protože mu nebylo doručeno relevantní podání z důvodů technických závad způsobených na straně provozovatele e-mailového serveru Ministerstva spravedlnosti nebo soudu, porušuje tím právo účastníka řízení na přístup k soudu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, i když si soud nebyl technických závad vědom a nemohl tedy vědět, že mu bylo podání doručeno.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky PHARMAWEX s.r.o. zrušil I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 14. února 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 7. 2023 č. j. 1 As 74/2023-30, a to pro rozpor s čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny.

Narativní část

Krajský soud zamítl žalobu stěžovatelky proti rozhodnutí České obchodní inspekce. Navazující kasační stížnost stěžovatelky Nejvyšší správní soud odmítl, neboť stěžovatelka přes výzvu soudu ve stanovené lhůtě nedoplnila důvody kasační stížnosti. Stěžovatelka v ústavní stížnosti tvrdila, že doplnění kasační stížnosti Nejvyššímu správnímu soudu řádně doručila. Tuto skutečnost doložila náhledem e-mailu, který byl se zaručeným elektronickým podpisem právního zástupce stěžovatelky spolu s doplněním kasační stížnosti odeslán na adresu elektronické podatelny Nejvyššího správního soudu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud shrnul relevantní právní úpravu a připomněl závěry své judikatury. Zejména poukázal na stanovisko pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 53/21 k doručování e-mailem, ve kterém judikoval, že nelze přičítat k tíži účastníka řízení, pokud prokázal, že e-mailové podání nebylo předáno soudu včas z důvodů technických závad způsobených na straně provozovatele e-mailového serveru Ministerstva spravedlnosti nebo soudu. Takové podání nelze odmítnout jako opožděné. Obdobně se uvedené závěry logicky uplatní pro případy, kdy nebylo podání soudu doručeno vůbec.

V projednávané věci měl Ústavní soud k dispozici náhledy e-mailové zprávy, kterou odeslal právní zástupce stěžovatelky, i sdělení Nejvyššího správního soudu, kterým stěžovatelce existenci takového e-mailu potvrdil na základě informace z Ministerstva spravedlnosti. Nejvyšší správní soud posléze tvrdil, že mělo jít o podání v jiné věci a z jiného data, to však není ve spise doloženo. Naopak, Nejvyšší správní soud potvrdil nesprávné nastavení antispamu ministerstva. Rovněž Ústavnímu soudu je z jeho vlastní činnosti znám obdobný případ zadržení elektronického podání antispamovým programem Ministerstva spravedlnosti tak, že se do sféry Nejvyššího správního soudu nedostalo.

S velkou pravděpodobností tedy lze shrnout, že stěžovatelka elektronickou zprávu na e-mailovou adresu Nejvyššího správního soudu odeslala a její nepředání elektronické podatelny zapříčinilo technické opatření na straně státu, který tak nezajistil její řádné doručení příslušnému soudu. Ústavní soud konstatoval, že mezi účastníky není sporu o právním posouzení věci v případě, že doplnění kasační stížnosti Nejvyššímu správnímu soudu skutečně podala a podala včas. Samo ministerstvo není schopno ověřit, zda a kdy došlo k elektronickému podání stěžovatelky, případně co bylo skutečně jeho obsahem. Proto soud neprokázal přesný okamžik doručení e-mailového podání tak, jak požaduje výše uvedené stanovisko Ústavního soudu. Za těchto okolností je nutné v pochybnostech o existenci podání či jeho doručení rozhodnout ve prospěch stěžovatelky.

Ústavní soud, ačkoli konstatoval, že Nejvyšší správní soud nepochybil, neboť o podání stěžovatelky nemohl vědět, napadené usnesení zrušil. Porušilo totiž právo stěžovatelky na přístup soudu ve smyslu čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Vojtěch Šimíček. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

II. ÚS 2610/23

14. 2. 2024

Vyhověno

Šimíček Vojtěch

Posouzení doručení elektronického podání učiněného prostřednictvím e-mailu

Prokáže-li se v dostatečné míře, že e-mailové podání nebylo předáno soudu z důvodů technických závad způsobených na straně provozovatele e-mailového serveru Ministerstva spravedlnosti (či soudu), které účastník řízení zároveň nemohl předvídat, nelze takové objektivně vzniklé pochybení přičítat k tíži účastníka řízení, který postupoval „stanoveným postupem“ dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a příslušné podání tak odmítnout. Opraví či doplní-li účastník podání ve stanovené lhůtě, a přesto soud kasační stížnost odmítne, postupuje v rozporu s podústavním právem a porušuje základní právo stěžovatele na přístup k soudu.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 14. 2. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatelky Mgr. Kateřiny Mušálkové usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 7. 2023 č. j. 10 Ads 130/2023-17, a to pro rozpor s čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny.

Narativní část

Krajský soud zamítl žalobu stěžovatelky, kterou se domáhala zrušení rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení o nepřiznání nároku na výplatu nemocenského. Kasační stížnost Nejvyšší správní soud odmítl podle § 37 odst. 5 ve spojení s § 120 soudního řádu správního, neboť přes výzvu soudu ve stanovené lhůtě nedoplnila důvody kasační stížnosti.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítala, že doplnění kasační stížnosti řádně doručila. Doložila e-mailovou zprávu, kterou právní zástupce se zaručeným elektronickým podpisem spolu s doplněním kasační stížnosti odeslal na adresu elektronické podatelny Nejvyššího správního soudu. Uvedla, že k odeslání využila doménu nastavenou jednou ze dvou Ministerstvem doporučovaných technologií. Poskytla i elektronickou automatickou odpověď ze serveru mse2.justice.cz v původním formátu, který potvrzoval doručení jejího e-mailu. Nejvyšší správní soud jí sdělil, že doplnění kasační stížnosti neobdržel. Až Ministerstvo spravedlnosti zjistilo, že e-mail byl zablokován antispamovým programem. Doménu právního zástupce stěžovatelky přitom identický program o šest dní dříve jako podezřelý nevyhodnotil.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud ve svém plenárním stanovisku sp. zn. Pl. ÚS-st. 53/21 zdůraznil, že prokáže-li se nepředání e-mailového podání soudu včas z důvodů technických závad na straně provozovatele e-mailového serveru Ministerstva spravedlnosti (či soudu), které účastník

řízení nemohl předvídat, nelze to přičítat k tíži účastníka řízení a podání nelze odmítnout jako opožděné. Obdobně se tyto závěry uplatní i pro případy, kdy nebylo podání (jinak včasné) soudu předáno vůbec; tato skutečnost nemůže vést k rozhodnutí, které účastníkovi řízení znemožní přístup k soudu.

Ústavní soud dále uvedl, že technické problémy vzniklé na straně provozovatelů e-mailových serverů, za které nese odpovědnost stát, nelze prokazovat „pouhou“ kopií hlavičky e-mailu, nýbrž např. originálním záhlavím e-mailové zprávy či sdělením provozovatele/správce e-mailového serveru odesílatele či provozovatele/správce e-mailového serveru soudu.

Je-li okamžik doručení e-mailového podání do elektronické podatelny stěžejní pro rozhodnutí v projednávané věci, soud musí v souladu s právem účastníka na přístup k soudu učinit příslušné kroky ke zjištění přesného okamžiku doručení. Případně i ve spolupráci s provozovatelem e-mailového serveru soud musí zjistit, kdy došlo k detekci podání na prvním e-mailovém serveru, za který nese odpovědnost stát.

Z technických údajů e-mailové zprávy, kterou odeslal právní zástupce stěžovatelky a obdrženého potvrzení ze serveru mse2.justice.cz Ústavnímu soudu vyplynulo, že stěžovatelka elektronickou zprávu na elektronickou adresu Nejvyššího správního soudu odeslala. Její nepředání podatelně Nejvyššího správního soudu zapříčinilo technické opatření na straně státu, který tak nezajistil její řádné doručení příslušnému soudu.

Postup Nejvyššího správního soudu byl v souladu s příslušnými ustanoveními soudního řádu správního, neboť o podání stěžovatelky nemohl vědět. Sporný však byl postup ministerstva, které ačkoliv Nejvyššímu správnímu soudu doručení a zachycení e-mailu potvrdilo (ve vyjádření k ústavní stížnosti o něm povědomí nemělo),

samotný e-mail zachycený antispamem dále neprověřovalo. Jestliže ministerstvo nebylo schopno ověřit, co bylo obsahem elektronického podání stěžovatelky a nyní již ani, zda a kdy vůbec došlo, nelze stěžovatelce tuto skutečnost přičítat k tíži.

Nejvyšší správní soud neměl k dispozici žádný procesní nástroj, jak své rozhodnutí odstranit a vzniklou situaci, kterou nezavinil, napravit. Ústavní soud proto usnesení pro rozpor s čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny zrušil.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Vojtěch Šimíček. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 2748/23

20. 2. 2024

Vyhověno

Zemanová Daniela

Stavení promlčecí doby výkonu trestu odnětí svobody v kontextu zahlazení odsouzení

Ke stavení promlčecí doby výkonu trestu odnětí svobody dle § 94 odst. 3 trestního zákoníku nedochází v důsledku výkonu jiného trestu odnětí svobody automaticky, nýbrž pouze v odůvodněných případech. Aby stavení promlčecí doby mohlo z ústavněprávního hlediska obstát, musí v dané trestní věci existovat konkrétní skutkové okolnosti, které takový postup ospravedlňují. Opomenutí soudu nařídit výkon trestu odnětí svobody takovou okolností nepředstavuje.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky M. N. zrušil III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 20. 2. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Krajského soudu v Brně č. j. 7 To 220/2023-47 ze dne 27. 7. 2023 a výrok II. usnesení Městského soudu v Brně č. j. 1 Nt 20/2022-36 ze dne 14. 6. 2023 pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Narativní část

Stěžovatelka byla v roce 2005 odsouzena za podvod, za což jí soud uložil trest odnětí svobody na 5 a půl roku. Kromě uvedeného jednání tehdy dvacetileté stěžovatelce soud uložil trest rovněž za trestné činy krádeže a poškození cizí věci, projednané jinými soudy. O necelé dva roky později stěžovatelka požádala o podmíněné propuštění z výkonu trestu. Svou žádost odůvodnila možností pečovat o své nezletilé děti. Soud žádosti vyhověl, stanovil stěžovatelce zkušební dobu v délce pěti let a uložil jí povinnost nahradit podle svých sil způsobenou škodu.

V roce 2010 byla stěžovatelka odsouzena za krádež, za což jí soud uložil nepodmíněný trest odnětí svobody na 6 měsíců. Následně ji téhož roku odsoudil za spáchání přečinu ohrožování výchovy dítěte k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na 10 měsíců. V roce 2011 obvodní soud rozhodl, že stěžovatelka vykoná zbytek trestu odnětí svobody v celkové délce 918 dnů, uloženého jí městským soudem v roce 2005 ve věci podvodu. K výkonu uvedeného trestu však nedošlo. Obvodní soud totiž informaci o jeho nařízení nezaslal městskému soudu, který byl příslušný výkon trestu nařídit. Informaci o nařízení trestu tak soud nezaznamenal ani v rejstříku trestů. Stěžovatelka k nástupu výkonu trestu nebyla vyzvána.

V roce 2022 podala stěžovatelka žádost o zahlazení několika odsouzení. Nahlédnutím do rejstříku trestů městský soud zjistil, že v dané věci není výkon trestu zaznamenán. Městský soud tedy zaslal stěžovatelce výzvu k nastoupení do výkonu trestu.

Následně vydal usnesení, kterým sice zahladil odsouzení ze čtyř rozhodnutí, ale současně zamítl zahlazení stěžovatelčina odsouzení za podvod. Uvedené odsouzení nešlo podle městského soudu zahladit, neboť není splněna základní podmínka, kterou je výkon, prominutí nebo promlčení trestu. Ten stěžovatelka vykonává v současné době. Proti usnesení městského soudu podala stěžovatelka stížnost, kterou krajský soud zamítl. Ústavní stížností se stěžovatelka domáhala zrušení rozhodnutí obecných soudů s tím, že došlo k porušení jejich ústavně zaručených práv na osobní svobodu a na soudní ochranu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud nejprve připomněl, že zahlazením dochází k odstranění hlavních právních důsledků odsouzení. Smyslem tohoto institutu je bezpečný návrat „rovnoprávního“ odsouzeného do společnosti. V dané věci bylo sporné, zda byl trest uložený stěžovatelce za podvod promlčen. Podle § 94 odst. 3 trestního zákoníku se do promlčecí doby mimo jiné nezapočítává doba, po kterou nebylo možno trest vykonat proto, že odsouzená vykonávala jiný trest odnětí svobody.

Dle Ústavního soudu však stavení promlčecí doby výkonu trestu odnětí svobody nenastává v důsledku výkonu jiného trestu odnětí svobody automaticky, nýbrž pouze v odůvodněných případech. Aby stavení promlčecí doby mohlo z ústavněprávního hlediska obstát, musí v dané trestní věci existovat konkrétní skutkové okolnosti, které takový postup ospravedlňují. Napadená rozhodnutí žádné takové okolnosti neuvádí a Ústavní soud je nezjistil ani z obsáhlého spisového materiálu.

Ústavní soud neshledal, že by se stěžovatelka výkonu trest odnětí svobody jakkoliv vyhýbala. Naopak je zřejmé, že k nařízení výkonu trestu nedošlo z důvodu porušení povinnosti soudu podle § 321 trestního řádu, což stěžovatelce nelze přičítat k tíži.

Dle Ústavního soudu proto na výkon jiného trestu odnětí svobody nelze v dané věci nahlížet jako na skutečnost, pro kterou nebylo možné trest vykonat a která by tak podle § 94 odst. 3 trestního zákoníku stavěla běh promlčecí doby. Tím, že soudy v napadených rozhodnutích opřely svůj závěr o nepromlčení výkonu trestu (jakožto překážky zahlazení stěžovatelčiných odsouzení) právě o hodnocení stavení promlčecí doby, přímo ovlivnily právní postavení stěžovatelky. Podle Ústavního soudu je proto namístě, aby se soudy touto otázkou znovu zabývaly. Pokud dospějí k závěru, že k promlčení výkonu trestu došlo, musí se vyjádřit také k možnosti fakultativního zahlazení dle § 105 odst. 3 trestního zákoníku.

Nad rámec uvedeného Ústavní soud krajskému soudu vytknul i nedostatečné vypořádání stěžovatelčiny námitky ohledně určení délky promlčecí doby. Těžištěm námitky je tvrzení, že promlčecí doba by se měla určovat dle toho, jaký trest má stěžovatelka vykonat, a nikoliv k jakému byla odsouzena. Krajský soud na námitku nereagoval a rozhodnutí v tomto ohledu neodůvodnil. Stěžovatelka přitom námitkou vznesla výkladový problém s širším dosahem ke dvěma možným koncepcím určení lhůty. Soudy se proto musí s námitkou vypořádat znovu.

Na základě výše uvedeného Ústavní soud uzavřel, že soudy v dané věci nesplnily svou ústavní povinnost chránit stěžovatelčina základní práva a svobody dle čl. 4 Ústavy a povinnost řádně odůvodnit své rozhodnutí dle čl. 36 odst. 1 Listiny. Jejich stručné závěry neodpovídaly složitosti daného řízení ani kvalitě stěžovatelkou uplatněných námitek. Napadená rozhodnutí proto zrušil.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Daniela Zemanová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1487/23

21. 2. 2024

Vyhověno

Odmítnuto pro zjevnou neopodstatněnost

Odmítnuto pro nepříslušnost

Procesní – náhrada nákladů řízení - § 62

Křestánová Daniela

Nezohlednění zdravotních obtíží studujícího zletilého dítěte při rozhodování soudu o výživném

Posuzuje-li obecný soud při rozhodování o trvání výživovací povinnosti rodiče ke studujícímu zletilému dítěti, které při opakovaném studijním pokusu bezprostředně navazujícím na první neúspěšný pokus opět neuspěje, zda je takový opakovaný studijní pokus soustavnou a cílevědomou přípravou na povolání, čistě hlediskem výsledného neúspěchu takového pokusu, aniž přihlíží k dalším okolnostem jako dočasná zdravotní indispozice či že pro další pokus byly dosavadní studijní výsledky v nezanedbatelném rozsahu uznány a dítě plnilo i další studijní povinnosti, poruší právo studujícího dítěte na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 21. 2. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatelky Alexandry Střelcové rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 12. května 2023 č. j. 21 Co 110/2021-1024, 21 Co 111/2021 v části výroku I, kterou byl změněn rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 10. září 2020 č. j. 12 C 357/2015-805, ve znění opravného usnesení ze dne 4. prosince 2020 č. j. 12 C 357/2015-850, ve výroku I ohledně období od 1. srpna 2015 do 14. ledna 2018 a ve výroku III ohledně dlužného výživného ve výši 294 516 Kč za toto období, a v nákladových výrocích III a IV, a to pro rozpor s čl. 11 odst. 1, čl. 26 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbývajícím rozsahu ústavní stížnost odmítl pro zjevnou neopodstatněnost a pro nepříslušnost. Ústavní soud nepřiznal stěžovateli náhradu nákladů řízení před Ústavním soudem.

Narativní část

Obvodní soud rozsudkem uložil otci přispívat na výživu zletilé stěžovatelky částkou 10 000 Kč měsíčně (výrok I) a ve zbytku do částky 2 000 Kč, žalobu zamítl (výrok II). Zároveň uložil otci povinnost uhradit dlužné výživné v celkové výši 613 333 Kč (výrok III) a uhradit stěžovateli náklady řízení. Uvedl, že stěžovatelka kontinuálně pokračovala ve studiu od roku 2012 do 2020. Studium dvakrát ukončila pro nesplnění požadavků studijního a zkušebního řádu, potřetí z finančních důvodů. Ve studiu pokračovala distančně na soukromé vysoké škole.

Podle obvodního soudu stěžovatelka rozšiřovala možnosti svého uplatnění na trhu práce a odmítl argument otce o účelovosti jejího studia.

Shledal, že studijní neúspěchy a průtahy nelze klást za vinu výlučně stěžovateli, nahlížel na ně v kontextu vyhrocených rodinných vztahů, které vyústily ve vynucené vystěhování stěžovatelky, a z nich plynoucích soudních sporů, které ovlivnily na její psychický stav.

Městský soud změnil rozsudek obvodního soudu ve výrocích I a III tak, že žalobu zamítl i ve zbylém rozsahu, ve výroku II jej potvrdil a uložil stěžovateli nahradit otci náklady řízení. Podle městského soudu stěžovatelce nárok na výživné nevznikl, protože její studium nepředstavovalo soustavnou a cílevědomou přípravu na budoucí povolání a v jeho průběhu se stěžovatelka byla schopna sama uživit.

Následně nálezem sp. zn. I. ÚS 3477/21 ze dne 14. 12. 2022 Ústavní soud rozsudek městského soudu zrušil. Ten napadeným rozsudkem rozhodl o odvoláních znovu tak, že změnil rozsudek obvodního soudu, opět ale rozhodl ve stěžovatelčin neprospěch. Stěžovatelka nyní namítala neústavnost posouzení nároku na výživné a uložení povinnosti k náhradě nákladů řízení otci (v prvním rozhodnutí otci povinnost uložena nebyla, neboť se náhrady nákladů řízení tehdy vzdal).

Odůvodnění rozhodnutí

V dané věci soudy rozhodovaly o trvání výživovací povinnosti rodiče ke zletilému (dospělému) dítěti, které opakovaně studovalo stejný obor na vysoké škole. Musely tedy posoudit, zda šlo pouze o studium „naoko“, kterým si dítě uměle prodlužuje dobu finanční podpory rodičů. Tento argument vznesl otec stěžovatelky. O pouhém formálním studiu svědčila podle městského soudu již samotná skutečnost, že se stěžovatelka pokoušela studovat opakovaně stejný obor ve dvou neúspěšných bezprostředně na sebe navazujících studiích.

Zda je takový opakovaný studijní pokus soustavnou a cílevědomou přípravou na povolání, městský soud posuzoval čistě hlediskem výsledného neúspěchu, což je podle Ústavního soudu nepřípustné.

V průběhu řízení totiž stěžovatelka opakovaně poukazovala, že na její studijní neúspěch měly výrazný vliv duševní obtíže, způsobené mimo jiné nuceným vystěhováním z domova (exekucí) či neutěšenou rodinnou situací. Předložila posudky svědčící o dlouhodobých psychických obtížích a související ambulantní psychiatrické péči. Stěžovatelka také v řízení opakovaně poukazovala na posttraumatickou stresovou poruchu, což městský soud posléze označil v rozporu s obsahem spisu za novou námitku. Skutečnost, že stěžovatelka psychické obtíže vysvětlovala vícerymi důvody, podle Ústavního soudu nezpochybňuje samu okolnost špatného zdravotního stavu. Městský soud to však považoval za nekonzistentní tvrzení v neprospěch hodnověrnosti stěžovatelky.

Městský soud pochybil v nepřihlédnutí k významným okolnostem, jakými jsou zdravotní obtíže stěžovatelky. Podle Ústavního soudu není rozhodné, co bylo příčinou vzniku psychického onemocnění. Samotná existence zdravotních obtíží – navíc takových, které mají značný dopad na kognitivní funkce člověka – totiž postačuje, aby jim soudy věnovaly náležitou pozornost. Městský soud současně zcela pominul, že při opakovaném pokusu o studium byly stěžovatelce dosavadní studijní výsledky v nezanedbatelném rozsahu uznány a současně stěžovatelka plnila i některé další studijní povinnosti. Tyto okolnosti souhrnně nasvědčovaly, že její studium i v druhém pokusu bylo možné minimálně po část jeho trvání vnímat jako soustavnou a cílevědomou přípravu na budoucí povolání.

Ústavní soud uzavřel, že napadeným rozsudkem městský soud v rozsahu uvedeném ve výroku I nálezu porušil stěžovatelčino právo na soudní ochranu a v jeho důsledku i právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu. Nákladovým výrokem IV napadeného rozsudku pak soud porušil stěžovatelčino právo na soudní ochranu a na ochranu vlastnictví, neboť městský soud nepřihlédl ke vzdání se práva na náhradu nákladů řízení, které otec učinil v průběhu řízení.

Soudcem zpravodajem v dané věci byla Veronika Křesťanová. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 306/24

28. 2. 2024

Zamítnuto

Wintr Jan

Princip kontradiktornosti řízení při rozhodování o vazbě

Při rozhodování o dalším trvání vazby má soud obviněnému výslovně sdělit, že bude rozhodovat o jeho vazbě, doručit mu a jeho obhájci návrh na rozhodnutí o ponechání ve vazbě a současně jej poučit o jeho právu žádat konání vazebního zasedání.

I když soud v rozporu se zákonem nedoručí návrh na prodloužení vazby obviněnému ani jeho obhájci, nemusí dojít k porušení základních práv, pokud z okolností projednávané věci plyne, že obviněný byl poučen o právu žádat konání vazebního zasedání, či se dokonce jeho konání výslovně vzdal. V takovém případě je od osobního slyšení obviněného možno upustit, aniž by šlo o porušení principu kontradiktornosti řízení zaručeného čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 28. února 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy zamítl ústavní stížnost stěžovatele S. K. směřující proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové č. j. 11 To 318/2023-67 ze dne 19. prosince 2023 a usnesení Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou č. j. 0 Nt 807/2023-17 ze dne 30. října 2023.

Narativní část

Stěžovatel je trestně stíhán pro skutek kvalifikovaný jako zločin účasti na organizované zločinecké skupině a zločin organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice. Okresní soud vzal stěžovatele do vazby. Proti tomuto rozhodnutí podal stěžovatel stížnost. Krajský soud však potvrdil existenci vazebních důvodů. Stěžovatel se poté obrátil na Ústavní soud, který usnesením sp. zn. I. ÚS 2909/23 ze dne 13. 12. 2023 shledal napadená rozhodnutí jako ústavně souladná a odmítl ústavní stížnost jako zjevně neopodstatněnou.

Obecné soudy poté rozhodovaly o prodloužení vazby. V rozhodnutích napadených v nynější ústavní stížnosti stěžovatele ponechaly ve vazbě.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud se nevěnoval samotným důvodům vazby, protože je stěžovatel v ústavní stížnosti nerozporoval. Zabýval se však minimálním ústavním standardem při posuzování kontradiktornosti řízení ve vazebních věcech. Stěžovatel totiž tvrdil, že jemu ani jeho obhájce nebyl doručen návrh na rozhodnutí o prodloužení vazby. Upozornil, že se nekonalo vazební zasedání. Ústavní soud po posouzení všech okolností dospěl k závěru, že základní práva stěžovatele porušena nebyla, jelikož mu byl dán prostor k vyjádření se ve věci.

Vytknul však orgánům činným v trestním řízení dílčí porušení zákona, kterých se dopustily.

Ústavní soud nejprve ke kontradiktornosti v řízení při rozhodování o vazbě zdůraznil, že právo být slyšen v kontradiktorním řízení je třeba považovat za zcela základní prvek práva na spravedlivý proces ve věci zbavení osobní svobody. V obecné rovině je povinností soudu rozhodujícího o vazbě a zároveň oním minimálním ústavněprávním standardem sdělit obviněnému, že bude rozhodovat o jeho vazbě, a zároveň mu vytvořit prostor pro vznesení požadavku na konání vazebního zasedání. Obviněný musí být o tomto svém právu podle zákona poučen.

Těmto minimálním standardům soudy v případě stěžovatele dostály. Stěžovatel byl prokazatelně a výslovně v písemném překladu do turečtiny dotazován, zda žádá konání vazebního zasedání. Ze dvou nabízených možností zaškrtnul, že na konání vazebního zasedání netrvá. Ani z podání obhájkyne žádost o konání vazebního zasedání nevyplynula. Obhájkyne nadto nahlížela do spisu v době, kdy jeho součástí již byl návrh na prodloužení vazby, přesto o konání vazebního zasedání výslovně nezažádala. Stěžovatel tedy byl poučen o možnosti požadovat konání vazebního zasedání, které se výslovně vzdal. Ústavní soud vzal v potaz, že stěžovatel měl možnost formulovat své námitky také v řízení u soudu druhého stupně. Možnosti však využil pouze k formulování procesních námitek. Návrh na rozhodnutí o prodloužení vazby nadto neobsahoval nové skutečnosti, k nimž by měl být stěžovatel slyšen.

Ústavní soud však na druhou stranu vytknul orgánům činným v trestním řízení některá dílčí pochybení podústavního práva, kterých se dopustily.

Tento náleží proto dokazuje, že porušení „prosté“ zákonnosti nemusí vést k protiústavnosti napadených soudních rozhodnutí. Ústavní soud se neztotožnil s krajským státním zástupcem, že neexistuje povinnost zasílat obviněnému ani jeho obhájci návrh na prodloužení vazby. Tato povinnost soudům vyplývá z trestního řádu. Není přitom důvodu neučinit tak formou doručení návrhu na rozhodnutí o dalším trvání vazby. Soud je současně povinen poučit obviněného o jeho právu žádat konání vazebního zasedání. Právní úprava týkající se vazebního zasedání je již řadu let účinná, v praxi soudů používaná a existuje k ní jasná související judikatura Ústavního soudu.

Uvedené výtky Ústavního soudu nevedly ke zrušení rozhodnutí, protože nevedly ani k protiústavnosti napadených rozhodnutí. Minimální standard ochrany práv stěžovatele byl dodržen.

S ohledem na výše uvedené argumenty Ústavní soud ústavní stížnost zamítl.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Jan Wintr. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 2699/23

28. 2. 2024

Zamítnuto

Odmítnuto pro neoprávněnost navrhovatele

Odmítnuto pro nepříslušnost

Křestánová Veronika

Kritéria odškodnění v případě nemajetkové újmy způsobené průtahy v řízení

Při posuzování vzniku práva na odškodnění za nepřiměřenou délku řízení nelze zaměřovat hledisko významu určitého typu řízení, které je pro každého účastníka stejné a slouží k objektivnímu vyhodnocení (ne)přiměřené délky řízení daného typu, s hodnocením významu řízení pro konkrétního účastníka.

Není-li vznik (byť minimální) nemajetkové újmy v řízení vyvrácen a účastníku nepřiměřeně dlouhého řízení se nedostane zadostiučinění ani formou konstatování porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě, dojde tím k porušení práva stěžovatele na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem zaručeného čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Dne 28. února 2024 konstatoval IV. senát Ústavního soudu, že Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 2. listopadu 2022 č. j. 13 Co 178/2022-260 v části výroku I, kterou byl změněn výrok I rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 3. února 2022 č. j. 19 C 122/2021-81, porušil právo stěžovatele na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem podle čl. 36 odst. 3 Listiny. Návrhy na zrušení usnesení Nejvyššího soudu, rozsudku Městského soudu v Praze a výroku II rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 Ústavní soud zamítl.

Narativní část

Stěžovatel se v řízení před obecnými soudy domáhal po Ministerstvu dopravy („vedlejší účastnice“) zaplacení částky 150 000 Kč za nemajetkovou újmu, kterou mu měla způsobit nepřiměřená délka řízení o přestupku před správními orgány. Celková délka řízení činila tři roky, jeden měsíc a 26 dnů. Obvodní soud pro Prahu 1 shledal porušení práva stěžovatele na projednání věci v přiměřené lhůtě (výrok I). Žalobu o uložení povinnosti vedlejší účastnice zaplatit stěžovateli požadovanou částku zamítl (výrok II) s odůvodněním, že shledání porušení práva je dostatečné a přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu.

Městský soud v Praze rozsudek obecného soudu změnil tak, že porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě nelze konstatovat. Podle něj mělo posuzované řízení pro stěžovatele pouze nepatrný význam a délka řízení nebyla nepřijatelná. Nejvyšší soud odmítl dovolání stěžovatele jako nepřipustné, protože ob stojí závěr městského soudu o absenci vzniku újmy stěžovateli.

Stěžovatel v ústavní stížnosti namítal, že obecné soudy v napadených rozhodnutích nedůvodně bagatelizovaly význam věci pro stěžovatele, přičemž své závěry založily na nezákonných důkazech.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud ve své judikatuře uznává, že neexistuje žádná exaktní metoda, jak určit přiměřenost zadostiučinění za nemajetkovou újmu, resp. jeho výši. Posouzení přiměřenosti zadostiučinění je na úvaze soudu, musí ji však řádně odůvodnit. Ústavní soud není oprávněn vstupovat do samotného hodnocení konkrétních okolností případu, nelze-li příslušné závěry soudů označit za extrémní, tedy vymykající se zcela smyslu a účelu dané právní úpravy.

V dané věci Ústavní soud shledal odůvodnění obvodního soudu jako ústavně souladné. Souhlasil s tím, že ačkoli byla délka řízení před správními orgány nepřiměřeně dlouhá, veškeré ostatní aspekty konkrétní věci (vedlejší účastnice stěžovatele uznala vinným ze spáchání přestupku; uloženu pokutu neplatil přímo stěžovatel, jako řidič taxislužby Uber, pokutu zaplatila tato společnost; přestupkové řízení nemohlo mít na stěžovatele takový dopad, jaký by mělo řízení trestní; nepatrná výše vniklé újmy) vedly k závěru, že řízení mělo pro stěžovatele pouze nepatrný význam. Proto i vzniklou újmu dostatečně a přiměřeně odčinilo zadostiučinění konstatováním porušení práva.

Naproti tomu městský soud dle Ústavního soudu postupoval při posuzování podmínek nesprávného úředního postupu dle § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., svévolně. Jeho konstatování, že stěžovatelovo právo na rozhodnutí v přiměřené lhůtě nebylo porušeno, z ústavněprávního hlediska neobstojí.

Svůj závěr městský soud založil na hodnocení, že délka řízení před správními soudy nemohla být pro stěžovatele skutečně nepřijatelná, tedy nepřiměřeně dlouhá, jelikož stěžovatel výsledek správního řízení mohl a měl předvídat. K závěru, že řízení je nepřiměřeně dlouhé, nepostačuje pouhé zjištění průtahu. Pokud je však ve věci průtah tři roky, aniž by se na délce řízení negativně podílel stěžovatel, lze si stěžít představit jiné hodnocení délky řízení než jako nepřiměřené.

Městský soud měl také za vyvrácenou domněnku vzniku nemajetkové újmy z důvodu, že za stěžovatele zaplatila pokutu společnost Uber prostřednictvím svého advokáta. Konečně se dle Ústavního soudu městský soud vůbec nevypořádal s individuálními okolnostmi týkajícími se osobní sféry stěžovatele. Kupříkladu s jeho obavami z výše hrozící pokuty, záznamu v rejstříku přestupků a možného zrušení nebo pozastavení koncese živnostenským úřadem.

Ústavní soud dále shrnul, že institut zániku odpovědnosti a zastavení řízení v přestupkovém řízení má satisfakční funkci. Zánik odpovědnosti jako důvod pro zastavení přestupkového řízení lze považovat za zákonem předvídanou formu upuštění od potrestání a reparaci nepřiměřené délky řízení v samotném řízení. Teprve poté, nebyla-li by újma poškozeného odškodněna vůbec nebo dostatečně, lze uvažovat o odškodnění cestou žaloby na náhradu škody. Připomněl, že u zmírnění trestu ESLP požaduje, aby bylo měřitelné a výslovné (*Eckle proti Německu; Jensen proti Dánsku*). Nepřiměřená délka řízení tedy obecně znamená pro stěžovatele morální újmu a není jeho povinností vznik takové újmy prokazovat. Naopak je to stát, který má tuto podmínku vyvrátit a dostatečně odůvodnit. Tím, že městský soud absenci vzniku nemajetkové újmy řádně neodůvodnil, nepostupoval v souladu s judikaturou ESLP.

Ústavní soud na základě výše uvedeného uzavřel, že městský soud v části výroku I, kterým změnil výrok I rozsudku obvodního soudu tak, že nedošlo k porušení práva stěžovatele na projednání věci v přiměřené lhůtě, porušil základní právo stěžovatele dle čl. 36 odst. 3 Listiny. S ohledem na princip zdrženlivosti a minimalizace zásahů do rozhodovací činnosti obecných soudů Ústavní soud považoval za dostatečné své konstatování o porušení tohoto práva a jako nadbytečné rušení rozsudku městského soudu pouze proto, aby totéž konstatoval městský soud. Návrh na zrušení napadených rozhodnutí proto Ústavní soud zamítl.

Soudkyní zpravodajkou byla Veronika Křestánová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 3399/23

Vyhověno

Zamítnuto

Jirsa Jaromír

Předběžné opatření o styku s nezletilým dítětem v případě protiprávní změny bydliště dítěte

Neupraví-li soudy novým předběžným opatřením styk otce s nezletilým dítětem v situaci, kdy se matka s dítětem nezákonně odstěhovala téměř pět set kilometrů od původního bydliště rodiny, porušují základní právo otce na rodinný život a jeho právo na péči o dítě garantovaná v čl. 10 odst. 2 a čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele M. Č. zrušil I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 28. února 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Krajského soudu v Plzni č. j. 61 Co 268/2023-529 ze dne 8. 11. 2023, a to pro rozpor s čl. 10 odst. 2 a s čl. 32 odst. 4 Listiny. Ve zbývajících částech ústavní stížnosti zamítl.

Narativní část

Soudy nezletilého v roce 2020 svěřily do péče matky. Styk nezletilého s otcem stanovily na sudý víkend a jedno odpoledne za dva týdny. Otec měl nezletilého převzít a předat před bydlištěm matky, přičemž v té době všichni bydleli ve stejném městě.

Styk nezletilého s otcem neprobíhal bez problémů, proto otec podal v srpnu 2022 návrh na výkon rozhodnutí o úpravě styku. Matka navrhla zúženou úpravu styku, otec navrhl, aby dítě bylo svěřeno do jeho péče. Tato řízení dosud u opatrovnického soudu probíhají. Názor nezletilého dítěte opatrovnický soud nezjišťoval.

Matka se s nezletilým v září 2023 přestěhovala 475 km daleko od původního bydliště rodiny a bez souhlasu otce či opatrovnického soudu změnila nezletilému trvalý pobyt, školu i pediatra. Stanovený styk otce se synem neprobíhá standardně minimálně od doby přestěhování. Otec proto podal návrh na nařízení předběžného opatření dle § 102 o. s. ř. spočívajícího v zatímním svěření nezletilého do jeho péče („první návrh“).

OSPOD podal návrh na vydání speciálního předběžného opatření dle § 452 z. ř. s., které mělo spočívat v zatímním svěření nezletilého do péče otce („druhý návrh“). Opatrovnický soud druhému návrhu vyhověl. Následně zamítl první návrh otce z důvodu již nařízeného speciálního předběžného opatření.

Odvolací soud usnesení opatrovnického soudu změnil a návrh OSPOD zamítl. Dle odvolacího soudu je sice zřejmé, že dlouhodobě dochází k problémům při realizaci styku otce se synem, a matka změnila trvalé bydliště

nezletilého bez souhlasu otce, zatím však nelze uzavřít, že normální vývoj nezletilého je ohrožen. Podle odvolacího soudu podmínky pro tak razantní zásah do života nezletilého zatím nebyly splněny. Následně potvrdil prvostupňové rozhodnutí ve výroku o zamítnutí prvního návrhu otce na nařízení předběžného opatření.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud připomněl obecné zásady. Dítě má právo udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči a oba rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte (čl. 9 odst. 3 a čl. 18 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte). Dítě má právo na péči obou rodičů rovnocenně a práva obou rodičů na péči o dítě mají stejnou váhu (*Dostál proti ČR*, § 55). Ve všech rozhodnutích týkajících se péče o dítě a styku s dítětem musí orgány zohlednit jako prvořadé nejlepší zájem dítěte a přiměřenost zásahu.

Pokud se rodič se svěřeným dítětem do péče odstěhuje do větší vzdálenosti z původního místa bydliště, soudy nemohou ponechat takové jednání bez povšimnutí. V zájmu rovnoměrného vyvážení překážek spojených s výkonem styku dítěte s rodičem na větší vzdálenost má takové překážky částečně nést i rodič, který se odstěhoval. K předávání dítěte by mělo docházet v místě původního bydliště dítěte. To platí i pro rozhodování o předběžných opatřeních, kterými se dočasně upraví styk s rodičem. Jinak hrozí nebezpečí, že si dítě zvykne na (ne)uspořádání vztahů předběžným opatřeními a bylo by komplikované jej v budoucnu měnit. Tím by fakticky v meritu věci namísto soudu rozhodl čas.

Ústavní soud sice potvrdil závěr odvolacího soudu, že svěření nezletilého do zatímní péče otce by bylo příliš radikální. Odvolacímu soudu však vytkl, že se nezabýval podstatou problému, přestože rozhodoval v nesporném řízení, v němž musí ze své úřední povinnosti učinit vše pro ochranu nejlepšího zájmu dítěte. Stěžovatel i OSPOD se na soudy obrátili s návrhy na nařízení předběžného opatření, protože otec se synem nebyli v kontaktu od září 2023 v důsledku protiprávního jednání matky.

Soudně stanovený styk otce s dítětem z roku 2020 již neodpovídal realitě.

Za takové situace měly soudy povinnost zajistit efektivní ochranu základního práva na rodinný život stěžovatele i nezletilého i v případě, že konkrétní návrhy účastníků řízení na nařízení předběžného opatření považovaly za nedůvodné. Odvolací soud měl především předběžným opatřením nově upravit styk nezletilého s otcem takovým způsobem, aby aktuální nastavení zohledňovalo protiprávního odstěhování i s dítětem bez souhlasu otce. Při rozhodování o předběžném opatření měl odvolací soud zvážit místo a způsob předávání dítěte tak, aby negativní důsledky jednání matky nenesl bez dalšího otec. Odvolací soud měl také posoudit, jaká forma styku je v nové situaci vhodná, kupříkladu zda není při výkonu styku třeba asistence odborných pracovníků. Neměl přitom odkázat stěžovatele až na budoucí meritorní rozhodnutí, ale využít procesní prostředky k úpravě a výkonu styku otce s nezletilým alespoň v nějaké formě. Měl také zohlednit aktuální poměry v rodině a neodsunout řešení problému na později, které může s ohledem na plynutí času přijít příliš pozdě.

Ústavní soud proto vyhověl stěžovateli a zrušil napadené usnesení odvolacího soudu, neboť jím soud porušil právo stěžovatele na rodinný život a jeho právo na péči o dítě zaručené v čl. 10 odst. 2 a čl. 32 odst. 4 Listiny. Ve zbývajících částech ústavní stížnosti zamítl.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Jaromír Jirsa. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 1638/23

29. 2. 2024

Zamítnuto

Zastaveno

Baxa Josef

Význam stanoviska pléna Ústavního soudu pro rozhodování jednotlivých senátů; zveřejňování majetkových příznání zastupitelů obcí a krajů

Právní názor vyslovený plénem ve stanovisku podle § 23 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, či v rozhodnutí podle § 13 věty druhé téhož zákona, kterým se plénum odchýlí od právního názoru vyjádřeného v nálezu, se uplatní ve všech řízeních, tedy i ve věci, v níž byl vydán kasační nález překonaný stanoviskem či rozhodnutím pléna. Odlišný přístup v závislosti na konkrétních okolnostech by mohl být výjimečně opodstatněn za předpokladu, že by u některého z účastníků řízení s ohledem na konkrétní okolnosti převážil ústavní požadavek právní jistoty, důvěry v právo či ochrany nabytých práv.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Dne 29. února 2024 zamítl IV. senát Ústavního soudu ústavní stížnost stěžovatelů M. B., J. H., P. S. a I. B. Řízení o ústavní stížnosti stěžovatele J. V. zastavil.

Narativní část

Stěžovatelé jsou starosty nebo místostarosty různých obcí. Po ministerstvu spravedlnosti (dále jen „ministerstvo“) se domáhali omluvy a peněžité náhrady za nemateriální újmu, která jim měla vzniknout tím, že ministerstvo nepřijalo náležitá opatření po vydání nálezu sp. zn. Pl. ÚS 38/17. Tímto nálezem Ústavní soud potvrdil, že povinnost podávat oznámení v rozsahu vymezeném zákonem o střetu zájmů není sama o sobě neústavní a představuje přiměřený zásah do práva na soukromí u veřejných funkcionářů. Zároveň však zrušil ke konci roku 2020 ustanovení § 14b odst. 1 písm. a) až c) zákona o střetu zájmů kvůli „automatickému“ zveřejňování informací týkajících se vykonávaných činností, majetku, příjmů, darů a jiných závazků veřejných funkcionářů bez jakékoli žádosti třetí osoby, které již v testu přiměřenosti neobstojí.

Stěžovatelé vykonávali své funkce také v období před koncem roku 2020. Měli proto povinnost podat oznámení ve smyslu zákona o střetu zájmů. Tato oznámení se ukládala do registru oznámení se zpřístupněním každému bezplatně prostřednictvím veřejné datové sítě bez předchozí žádosti. Právě v neomezeném zveřejňování a umožnění nelimitovaného anonymního přístupu do registru oznámení bez dostatečných záruk proti zneužití i v době po vydání nálezu Ústavního soudu spatřovali stěžovatelé porušení svého práva na ochranu soukromí.

Obvodní soud žalobu stěžovatelů zamítl, neboť nespatořoval v postupu ministerstva nesprávný úřední postup. Městský soud rozsudek obvodního soudu potvrdil.

Proti rozsudku městského soudu podali stěžovatelé ústavní stížnost, o které Ústavní soud rozhodl nálezem sp. zn. IV. ÚS 579/22. Ústavní soud měl za to, že ministerstvo nemělo po zrušujícím nálezu pokračovat v plošném zveřejňování majetkových příznání zastupitelů obcí a krajů. Proto oba rozsudky obecných soudů zrušil. Krátce po vydání tohoto nálezu však tento právní názor překonalo plénum Ústavního soudu přijetím stanoviska sp. zn. Pl. ÚS-st. 57/22 ze dne 29. listopadu 2022. Podle pléna nález sp. zn. Pl. ÚS 38/17 neměl za následek nezákonnost postupu ministerstva, které jako správce registru oznámení v období od vyhlášení tohoto nálezu ve Sbírce zákonů do dne jeho vykonatelnosti dále umožňovalo každému bezplatně nahlížet do registru oznámení prostřednictvím veřejné datové sítě bez předchozí žádosti v rozsahu stanoveném zrušeným ustanovením. Ve věci znovu rozhodoval městský soud, který potvrdil rozsudek obvodního soudu v zamítavých výrocích. Stěžovatelé namítali, že tímto postupem soud porušil jejich právo na soudní ochranu ve spojení s právem na ochranu soukromí.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Podstatou rozhodnutí bylo vyřešit, zda v konkrétní věci, v níž Ústavní soud již v minulosti zrušil rozhodnutí městského soudu a zavázal jej určitým právním názorem, je tímto právním názorem vázán i za situace, kdy se od něj v mezidobí plénum odchýlilo stanoviskem v neprospěch stěžovatelů. Kasační závaznost nálezu Ústavního soudu vyplývá nejen přímo z čl. 89 odst. 2 Ústavy, ale též ze samotného pojmu kasační závaznosti. Spočívá v tom, že vykonatelný nález je závazný pro všechny orgány i osoby v individuální věci, které se týká.

I přes kasační závaznost původního nálezu Ústavního soudu byl městský soud vázán pozdějším stanoviskem pléna a zcela správně rozhodl v souladu se stanoviskem.

Plénium se totiž může odchýlit od právního názoru vysloveného v nálezu přijetím stanoviska podle § 23 zákona o Ústavním soudu nebo rozhodnutí podle § 13 věty druhé téhož zákona. Takto přijatý odchýlný právní názor zavazuje obecné soudy ve všech věcech. Zahrnuje též Ústavní soud samotný. O věci znovurozhodující obecné soudy proto musí ve stejném řízení zohlednit provedenou změnu právního názoru Ústavního soudu. Trvání na odlišném právním posouzení než vyjádřeném ve stanovisku by mohlo vést k porušení zásady rovnosti v právech účastníků řízení. Od tohoto pravidla se lze odklonit pouze za situace, kdy převáží u některého z účastníků řízení s ohledem na konkrétní okolnosti ústavní požadavek právní jistoty, důvěry v právo či ochrany nabytých práv.

V posuzované věci takový důvod dán nebyl. Stěžovatelé si museli být vědomi, že po dobu odkladu vykonatelnosti nálezu sp. zn. Pl. ÚS 38/17 se po přechodnou dobu použije zrušená zákonná úprava. Nadto nejde přehlédnout, že městský soud zamítl žalobu stěžovatelů nejenom z důvodu, že neshledal úřední postup ministerstva za nesprávný, ale také pro neunesení povinnosti tvrzení ve vztahu k zásahům, v nichž měl tento nesprávný úřední postup spočívat.

Na základě výše uvedeného Ústavní soud uzavřel, že městský soud neporušil právo stěžovatelů na soudní ochranu, proto řízení o ústavní stížnosti zastavil.

Soudcem zpravodajem byl Josef Baxa. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Nejvyšší soud Spojeného Království

Náhrada újmy za psychiatrické onemocnění způsobené přítomností u smrti blízké osoby v důsledku nedbalosti zdravotníka

Rozhodnutí č. 2024 UKSC 1 ze dne 11. ledna 2024

[Tisková zpráva](#) / [Text rozhodnutí](#)

Okolnosti případu

Žalobci se ve třech případech domáhali náhrady újmy z nedbalostního deliktu za psychiatrické onemocnění způsobené jejich přítomností u úmrtí blízkého člena rodiny za tísnivých okolností. Žalobci namítali, že smrt byla způsobena nedbalostí žalovaného lékaře nebo zdravotnického orgánu, který nediagnostikoval nebo neléčil život ohrožující zdravotní stav. Ve věci *Paul* žalobkyněmi byly dvě malé dcery, které byly přítomny, když jejich otec náhle zemřel na ulici. Ve věci *Polmear* žalobci byli rodiče, kteří byli svědky tragické smrti své malé dcery. V *Purchase* žalobkyně zastihla svou dceru za hrozných okolností několik minut po její smrti. Odvolací soud projednal odvolání žalobců společně a všechny tři žaloby zamítl. Žalobci následně podali kasační opravný prostředek k Nejvyššímu soudu.

Z odůvodnění rozhodnutí

Nejvyšší soud návrhy většinou hlasů zamítl (odlišné stanovisko uplatnil Lord Burrows). Dospěl k závěru, že i když jsou lékaři povinni chránit zdraví svých pacientů, nemají povinnost péče o členy blízké rodiny pacienta tak, aby je chránili před rizikem onemocnění nastalého z přítomnosti u úmrtí nebo závažných zdravotních komplikací svého příbuzného, které byly důsledkem onemocnění lékařem z nedbalosti nediagnostikovaného nebo neléčeného.

Nejvyšší soud připomněl, že po staletí platilo podle zvykového práva obecné pravidlo, že osoba nemůže požadovat odškodnění za to, že na ni měla smrt nebo zranění jiného člověka jakkoli závažný dopad. Byla však připuštěna výjimka, která umožňuje osobě požadovat odškodnění za újmu na zdraví (obvykle psychiatrické onemocnění) nastalé z přítomnosti u nehody nebo bezprostředně po ní, způsobené nedbalostí žalovaného (lékaře nebo zdravotnického zařízení), při níž je jejich blízký zabit nebo zraněn, případně vystaven nebezpečí smrti nebo zranění. „Nehodou“ se v tomto kontextu rozumí neočekávaná a nezamýšlená událost, při které je zranění (nebo riziko zranění) způsobeno násilnými vnějšími prostředky, jakou je například dopravní nehoda. Žalobci tvrdili, že tato výjimečná kategorie případů by měla být analogicky rozšířena o případy, kdy v důsledku nedbalosti lékaře člověk zemře nebo utrpí újmu na zdraví z nemoci, které by řádná léčba zabránila.

Nejvyšší soud konstatoval, že předmětná otázka nebyla dosud autoritativně rozhodnuta ani podrobněji zkoumána. Judikatura neposkytuje jednoznačnou odpověď. Nejvyšší soud však argument stěžovatelů odmítl, neboť nelze rozumně činit analogii mezi případy zahrnujícími nehody a případy, kdy žalobce nebyl účasten nehody, ale trpí nemocí z přítomnosti u úmrtí nebo závažných zdravotních komplikací způsobených neléčenou nemocí.

Nejvyšší soud dále uvedl, že v případě nehod jsou zde tři typické znaky. Zaprvé, nehody jsou diskrétními událostmi. Obvykle je jasné a snadné určit, zda byl někdo přítomen na místě nehody a přímo ji vnímal. Zadruhé, být svědkem nehody, která se týká blízkého člena rodiny, bude nejspíš znepokojující a zneklidňující událostí. Zatřetí, osoba, která utrpí psychickou újmu, pokud je její život nebo bezpečnost ohrožena nedbalostním jednáním žalovaného, má právo požadovat odškodnění. Bylo by obtížné a svévolné rozlišovat mezi psychickou újmou způsobenou strachem o vlastní bezpečnost žalobce a obavou o bezpečnost blízkého rodinného příslušníka.

Naopak, v lékařském prostředí často neexistuje jedna událost srovnatelná s nehodou, protože příznaky nemoci nebo zranění se mohou vyvíjet v průběhu dnů, měsíců nebo let. Trauma svědka takových událostí je velmi proměnlivé. Nejvyšší soud odmítl jako nepřijatelné různé navrhované testy, které by omezily nároky na případy, kdy blízký rodinný příslušník utrpí „náhlý šok“, nebo kdy je událost, jíž byl svědkem, dostatečně „děsivá“, nebo kdy je událost, jíž byl svědkem, „prvním projevem“ zdravotního stavu. Nadto v případech, kdy nedošlo k nehodě, neexistuje možnost psychické újmy způsobené strachem o vlastní bezpečnost nebo tělesnou integritu žalobce.

Nejvyšší soud zdůraznil, že je také nutné vzít v úvahu povahu role lékaře a účely, pro které lékaři péči pacientovi poskytují. Povinnosti lékaře a účely poskytnutí péče se nevztahují na ochranu blízkých rodinných příslušníků pacienta před vystavením se traumatickému zážitku z přítomnosti u smrti nebo projevu nemoci jejich blízkého. Současný stav společnosti nedosáhl bodu, kdy by prožitek z přítomnosti u úmrtí blízkého nemocného člena rodiny bylo něčím, od čeho lze rozumně očekávat, že ho lékařská profese ochrání.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Ústavní tribunál Španělska

Právo na účinné vyšetřování v kontextu sebevraždy zadrženého v policejní cele

Rozhodnutí č. 1/2024 ze dne 15. ledna 2024

[Text rozhodnutí](#) / [Tisková zpráva](#)

Druhý senát Ústavního tribunálu jednomyslně vyhověl ústavní stížnosti stěžovatelky, jejíž bratr zemřel při pokusu o sebevraždu na policejní stanici.

Okolnosti případu

Ústavní stížnost směřovala proti postupu policejních orgánů a následným rozhodnutím soudů, které dle stěžovatelky dostatečně neprošetřily okolnosti smrti stěžovatelčina bratra. Zemřel poté, co se v policejní cele pokusil oběsit. Zadržený byl podezřelý ze spáchání trestného činu genderového násilí. Obecné soudy dospěly k závěru, že provedené vyšetřování neodhalilo nedostatky v pečlivosti jednání policistů, kteří měli na starosti ostrahu cel a situaci sebepoškození, které vedlo ke smrti zadrženého.

Z odůvodnění rozhodnutí

Ústavní tribunál konstatoval, že napadená soudní rozhodnutí porušila právo stěžovatelky na účinnou soudní ochranu zaručené v čl. 24 odst. 1 Ústavy, neboť vzhledem k okolnostem případu nelze jejich rozhodnutí

potvrzující předběžné odložení a uzavření věci považovat za odpovídající požadavkům na dostatečné a účinné soudní vyšetřování. V průběhu vyšetřování nebyla provedena opatření, která včas a v náležité formě navrhly stěžovatelka z pozice soukromého žalobce (*acusación particular*) a Asociace romských právníků jakožto žalobce ve veřejném zájmu (*acusación popular*), a která mohla lépe vést k objasnění incidentu. Dle Ústavního tribunálu bylo zejména potřeba zjistit, zda existovalo reálné a bezprostřední riziko sebevraždy zadrženého. A dále, zda policisté, kteří měli na starosti jeho zadržení, učinili vše, aby se toto riziko nenaplnilo, či zda nesou za vyšetřované události nějakou odpovědnost.

S ohledem na výše uvedené Ústavní tribunál nařídil prvostupňovému soudu pokračovat ve vyšetřování, aby soudce mohl v tak závažné události, jakou je násilná smrt zadržené osoby v policejní cele, provést nezbytná opatření, která by naplnila ústavní požadavek na účinné a dostatečné soudní vyšetřování.

Dotčená ustanovení

Ústava Španělska

Článek 24

(1) Všechny osoby mají při uskutečňování svých zákonných práv a zájmů právo na účinnou ochranu ze strany soudů a soudů; v žádném případě nesmí být nikdo zbaven obrany.

Ústavní soud Italské republiky

Rozhodnutí o odložení věci z důvodu promlčení, které se vyjadřuje k vině vyšetřované osoby, porušuje princip presumpce nevin

Nález ze dne 24. 1. 2024, zveřejněný dne 11. 3. 2024, sp. zn. 41/2024

[Text rozhodnutí včetně tiskové zprávy](#)

Ústavní soud rozhodl, že rozhodnutí o odložení věci z důvodu promlčení trestného činu, které se vyjadřuje k vině vyšetřované osoby, porušuje její ústavně zaručené právo na obhajobu, právo být slyšen a zásadu presumpce nevin.

Okolnosti případu

V projednávaném případě se vyšetřovaná osoba náhodně dozvěděla o usnesení o odložení věci z důvodu promlčení trestného činu, v němž bylo mimo jiné

uvedeno, že obvinění proti ní je podloženo důkazy, které usnesení podrobně specifikovalo. Dotčená osoba podala proti tomuto usnesení stížnost a současně vyjádřila přání vzdát se promlčení trestného činu.

Soud prvního stupně vznesl otázku ústavnosti čl. 411, odstavec 1-bis italského trestního řádu, který nestanoví, že i v případě návrhu na odložení věci z důvodu promlčení trestného činu je státní zástupce povinen o tom vyzoomět vyšetřovaného a poškozeného.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Zdůraznil, že je třeba na tento případ aplikovat stejná pravidla stanovená pro případy, kdy je věc odložena z důvodu nepatrné závažnosti trestného činu. Žádal Ústavní soud, aby zavedl obecnou povinnost státního zástupce předem informovat vyšetřovaného o možnosti odložení věci z důvodu promlčení trestného činu, který je mu kladen za vinu a umožnil mu vzdát se promlčení a získat rozhodnutí, kterým bude prohlášena jeho nevina.

Z odůvodnění rozhodnutí

Ústavní soud shledal tuto otázku jako neopodstatněnou. V minulosti sice uznal, že obžalovaný má právo vzdát se promlčení v návaznosti na obžalobu státního zástupce. Toto právo se však nemusí nutně vztahovat i na osobu, proti které je vedeno pouze předběžné vyšetřování.

Ústavní soud připomněl, že již v průběhu předběžného vyšetřování má dotčená osoba k dispozici běžné prostředky k obraně své pověsti, např. trestní oznámení pro pomluvu, žalobu na náhradu škody proti soukromé osobě, která ji neprávem obvinila ze spáchání trestného činu, žalobu proti neoprávněnému použití skutečností z vyšetřování ze strany médií. Kromě toho všechny skutečnosti shromážděné státním zástupcem při vyšetřování, které skončilo rozhodnutím o odložení věci,

musí být při použití v dalším případném řízení (občanskoprávním, trestním, správním, disciplinárním atd.) pečlivě přezkoumány a dotčená osoba musí mít v těchto řízeních možnost se k daným skutečnostem vyjádřit a předložit důkazy.

Ústavní soud zdůraznil, že jak zápis do rejstříku podezřelých osob, tak rozhodnutí o odložení věci jsou opatření, která zákonodárce koncipoval jako neutrální, a nemají z nich plynout negativní důsledky pro pověst dotčené osoby. Je zcela neoprávněné, pokud rozhodnutí o odložení věci obsahuje úvahy o vině vyšetřované osoby s ohledem na to, že po uplynutí promlčecí lhůty státní zástupce pozbývá pravomoc vyšetřovat a posuzovat skutečnosti týkající se trestného činu.

Celkové vyvážení dotčených zájmů vyžaduje, aby osoba měla vždy možnost podat účinný opravný prostředek proti rozhodnutím o odložení věci z důvodu promlčení trestného činu, která obsahují úvahy o vině, přestože vyšetřovaná osoba ani nemusela vědět, že proti ní bylo vedeno vyšetřování. Takový člověk má mít možnost vyjádřit se ke skutečnostem, které proti ní státní zástupce shromáždil.

Dotčená ustanovení

Ústava Italské republiky

Čl. 3

Všichni občané jsou si rovni v důstojnosti a před zákonem bez rozdílu pohlaví, rasy, jazyka, náboženství, politického přesvědčení a osobních a sociálních podmínek.

Čl. 24 odst. 2

Obhajoba je nedotknutelným právem v každé fázi a na každém stupni řízení.

Čl. 111 odst. 2

Každé soudní řízení je ovládáno zásadou kontradiktornosti mezi účastníky, kteří jsou si rovni před nestranným a nezávislým soudcem. (...)

Čl. 111 odst. 3

V trestním řízení zákon zaručuje, aby osoba obviněná z trestného činu byla co nejdříve důvěrně informována o povaze a důvodu obvinění proti ní; aby měla potřebný čas a podmínky k přípravě obhajoby, aby měla právo před soudem vyslyšet nebo dát vyslechnout osoby, které

proti ní vypovídají, předvolat a vyslechnout osoby na svou obhajobu za stejných podmínek jako obžaloba a získat další důkazy ve svůj prospěch. Obviněná osoba má zaručené právo na pomoc tlumočníka, pokud nerozumí jazyku používanému v soudním řízení nebo jím nemluví.

Trestní řád

Čl. 411 odst. 1-bis

Pokud je podán návrh na odložení věci z důvodu nepatrné závažnosti trestného činu, je státní zástupce povinen o tom vyzoomět vyšetřovaného a poškozeného a informovat je, že do deseti dnů mohou nahlédnout do spisu a podat stížnost, v níž musí uvést důvody svého nesouhlasu s návrhem. Pokud je stížnost přípustná, postupuje soudce podle čl. 409 odst. 2 a po vyslechnutí stran, pokud návrhu vyhoví, rozhodne usnesením. Není-li stížnost podána nebo je-li nepřípustná, postupuje soudce bez dalších formalit, a pokud návrhu vyhoví, vydá odůvodněné usnesení. Pokud soudce návrhu nevyhoví, vrátí podklady státnímu zástupci a v případě potřeby postupuje podle čl. 409 odst. 4 a 5.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Ústavní soud Slovenské republiky

Novela trestního zákona

Usnesení ze dne 28. 01. 2024 sp. zn. PL. ÚS 3/2024

[Text rozhodnutí](#) / [tisková zpráva](#)

Ústavní soud Slovenské republiky rozhodl na předběžném projednání ve společném řízení o návrhu prezidentky republiky a dvou skupin poslanců na zahájení řízení o souladu právních předpisů v souvislosti se zákonem ze dne 8. února 2024, kterým se mění zákon č. 300/2005 Zb., trestný zákon. Navrhovatelé současně požadovali pozastavení účinnosti zákona až do meritorního rozhodnutí ústavního soudu. Novela trestního zákona zejména snižovala trestní sazby vybraných trestných činů a zároveň rušila existenci Úřadu speciální prokuratury. Schválený zákon v době obdržení návrhů na zahájení řízení ještě nebyl vyhlášen ve sbírce zákonů, přičemž začátek jeho účinnosti byl stanoven na 15. března, resp. 20. března 2024.

Okolnosti případu

Navrhovatelé namítali zejména protiústavnost zásadního snížení trestních sazeb u určitých trestných činů, navyšování hranic škody, změny v ukládání podmíněných trestů odnětí svobody a významné úpravy v oblasti promlčení. Tyto změny vnímali jako rezignaci státu na ochranu bezpečnosti svých občanů. Navrhovatelé rovněž upozorňovali na nesplnění zákonných kritérií zkráceného legislativního řízení, zřetelně s ohledem na rozsah a složitost navrhovaných změn a pozměňovacích návrhů. Navíc tvrdili, že navrhované právní úpravy jsou upraveny na míru osobám podezřelým, obviněným, a dokonce i obžalovaným z vládní koalice nebo jejímu blízkému okolí (spřízněné osoby). Takového účinku dosáhly zkrácením promlčecích lhůt, snížením trestních sazeb pro mnohé trestné činy, z nichž jsou tyto osoby podezřelé, obviněné nebo obžalované, a odstavením konkrétní výkonné složky prokuratury specializované na tuto trestnou činnost (tzv. faktická samo-amnestie).

Z odůvodnění rozhodnutí

Ústavní soud se v první řadě musel vypořádat s formální překážkou přijetí návrhů na další řízení, jelikož v době podání návrhů napadený zákon ještě nebyl publikován ve sbírce zákonů, tedy nevstoupil v platnost. V této souvislosti ústavní soud uvedl, že zákony může přezkoumat ve stadiu po definitivním schválení národní radou, kdy je neměnně ustálené znění jejich norem a pro vstup v platnost je třeba pouze vyhlášení ve sbírce zákonů. Úkolem sbírky je především informování jednotlivců o platných předpisech, přičemž tato funkce sbírky není předběžným průzkumem zákona ze strany ústavního soudu oslabena.

Ústavní soud 41/51

Naopak, striktní lpění na nabytí platnosti přezkoumávaného právního předpisu v době rozhodování ústavního soudu by bránilo pozastavení právního předpisu s okamžitě nastupujícími účinky. Kromě toho, text ústavy používá v čl. 87 pojem „zákon“ již před jeho publikací (nikoliv „návrh zákona“).

Ústavní soud provedl test důsledků pozastavení účinnosti porovnáním:

- důsledků nepozastavení účinnosti přezkoumávaného právního předpisu spolu s případným pozdějším vyhověním návrhu v meritu věci na straně jedné,
- s důsledky pozastavení účinnosti napadeného právního předpisu spolu s případným pozdějším nevyhověním návrhu v meritu věci na straně druhé.

V této souvislosti by nepozastavení účinnosti podle ústavního soudu mohlo znamenat, že v poměrně krátké době by byly platné tři úpravy trestního práva: úprava před novelou, nepozastavená nová úprava a návrat k původní úpravě po případném vyhlášení protiústavnosti. Naproti tomu pozastavení účinnosti a případné vyhovění ve věci samé by znamenalo, že se právní úprava nijak nezmění. Ústavní soud uvedl, že v tomto případě převažuje zájem na pozastavení účinnosti ustanovení týkajících se snižování trestních sazeb a promlčecích lhůt. Jejich uplatňování by mohlo ohrozit ochranu základních práv a svobod a způsobit vážný a nenapravitelný následek spočívající v narušení principů právního státu v důsledku narušení účinného systému trestněprávní ochrany ústavně chráněných hodnot i právní jistoty osob, kterých se zákon týká.

Naopak ústavní soud v souvislosti s ustanoveními ke zrušení Úřadu speciální prokuratury neviděl důvody pro pozastavení účinnosti s ohledem na princip zdrženlivosti a minimalizování zásahů do působnosti zákonodárce (Úřad speciální prokuratury tedy zanikl k 20. březnu 2024).

Ústavní soud v závěru reflektoval i obavu navrhovatelů ohledně včasnosti zveřejnění usnesení ústavního soudu ve sbírce zákonů s ohledem na skutečnost, že proces zveřejňování ve sbírce zákonů je pod kontrolou ministerstva spravedlnosti, které je navíc gestorem napadeného zákona.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

V této souvislosti ústavní soud odkázal na ústavní požadavek účinného výkonu pravomoci ústavního soudu (čl. 125 odst. 2 Ústavy), ale také ústavní zásady vzájemného respektování se a spolupráce mezi orgány veřejné moci (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Z těch vyplývá ministru spravedlnosti ústavní povinnost zajistit zveřejnění

Dotčená ustanovení

Ústavný zákon č. 460/1992 Sb. Ústava Slovenskej republiky

Čl. 125

(2) Ak ústavný súd prijme návrh na konanie podľa odseku 1, môže pozastaviť účinnosť napadnutých právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení, ak ich ďalšie uplatňovanie môže ohroziť základné práva a slobody, ak hrozí značná hospodárska škoda alebo iný vážny nenapraviteľný následok.

Čl. 87

(1) Návrh zákona môžu podať výbory Národnej rady Slovenskej republiky, poslanci a vláda Slovenskej republiky.

(2) Ak prezident Slovenskej republiky vráti zákon s pripomienkami, Národná rada Slovenskej republiky zákon opätovne prerokuje a v prípade jeho schválenia musí byť taký zákon vyhlásený.

rozhodnutí ústavního soudu tak, aby nedocházelo k maření výkonu jeho pravomoci při ochraně ústavnosti. V části *obiter dictum* se ústavní soud zmínil o narůstající praxi, kdy zákonodárce stanoví platnost a účinnost právního předpisu na jeden okamžik, aniž by v důvodové zprávě dostatečně odůvodnil takové rozhodnutí.

(3) Zákon podpisuje prezident Slovenskej republiky, predseda Národnej rady Slovenskej republiky a predseda vlády Slovenskej republiky. Ak Národná rada Slovenskej republiky po opätovnom prerokovaní schváli zákon aj napriek pripomienkam prezidenta Slovenskej republiky a prezident Slovenskej republiky zákon nepodpíše, zákon sa vyhlási aj bez podpisu prezidenta Slovenskej republiky.

(4) Zákon nadobúda platnosť vyhlásením. Podrobnosti o vyhlasovaní zákonov, medzinárodných zmlúv a právne záväzných aktov medzinárodnej organizácie podľa čl. 7 ods. 2 ustanoví zákon.

Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky

§ 89 Skrátené legislatívne konanie

(1) Za mimoriadnych okolností, keď môže dôjsť k ohrozeniu základných ľudských práv a slobôd alebo bezpečnosti alebo ak hrozia štátu značné hospodárske škody, národná rada sa môže na návrh vlády uznieť na skrátenom legislatívnom konaní o návrhu zákona.

Evropský soud pro lidská práva

Rozsudek ze dne 21. března 2024 ve věci č. 10103/20 – Sieć Obywatelska Watchdog Polska proti Polsku

Senát první sekce Soudu šesti hlasy proti jednomu shledal, že došlo k porušení článku 10 Úmluvy, pokud jde o odmítnutí poskytnout nevládní organizaci přístup k deníkům ze zasedání soudců ústavního soudu, a jednomyslně, že nedošlo k porušení článku 10 Úmluvy u přístupu k záznamům o vstupu do budovy ústavního soudu.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelka, Sieć Obywatelska Watchdog Polska, je nevládní organizace se sídlem v Polsku. Jejím cílem je zvyšování transparentnosti ve veřejné sféře a šíření povědomí o dobré správě věcí veřejných.

V červenci 2017 podala žádost o informace, kterou se domáhala přístupu k deníku jednání předsedkyně a místopředsedy polského ústavního soudu v rozsahu, v jakém se týkaly výkonu funkce ústavního soudu.

Dále žádala o záznamy všech osob, které od 1. ledna 2017 vstoupily do budovy ústavního soudu a opustily ji. Žádost podala v souvislosti se spekulacemi, které se šířily celostátními médii o údajných schůzkách soudců s ministerským koordinátorem zvláštních činností, o jehož postavení v trestním řízení rozhodoval ústavní soud.

Ústavní soud odmítl zpřístupnit požadované informace s odůvodněním, že deník jednání není úředním dokumentem a nepředstavuje veřejnou informaci ve smyslu zákona o přístupu k veřejným informacím. Ústavní soud navíc nevedl evidenci osob vstupujících a vycházejících z budovy, proto tyto informace nemohly být poskytnuty.

Žaloba u vnitrostátních soudů nebyla úspěšná. Správní soudy v rozhodnutích uvedly, že deník z jednání předsedy,

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

resp. místopředsedy ústavního soudu je interním kancelářským dokumentem, který se používá k organizaci práce, tudíž se netýká veřejné sféry činnosti ústavního soudu a nepodléhá zpřístupnění. Rovněž shledaly, že kniha návštěv se nepovažuje za veřejnou informaci, neboť neobsahuje informace o veřejných aktivitách ústavního soudu. Naopak obsahuje informace o třetích osobách, které s veřejnou správou spojeny nejsou. Nejvyšší správní soud rovněž poukázal na skutečnost, že ve vnitrostátním právu neexistuje povinnost vést deník schůzí ani vést záznamy o osobách, které vstupují do veřejných budov nebo z nich odcházejí.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudů

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatelka vytýkala, že odmítnutí zpřístupnění požadovaných informací představuje porušení jejího práva na přístup k informacím, zejména s ohledem na veřejný zájem týkající se údajných schůzek soudců s vedoucími představiteli vládoucí strany, zvláště s ministerským koordinátorem, o jehož postavení v trestním řízení měl ústavní soud rozhodovat.

a) Obecné zásady

Při posuzování případu Soud nahlížel na skutkový stav s ohledem na kritéria stanovená ve věci *Magyar Helsinki Bizottság proti Maďarsku* (č. 18030/11, rozsudek velkého senátu ze dne 8. listopadu 2016, § 149–180), a tedy: a) účelu žádosti o informace; b) povahy požadovaných informací; c) postavení žadatele a d) zda byly informace připraveny a k dispozici.

Soud klade důraz na to, zda shromažďování informací bylo relevantním přípravným krokem při novinářské či obdobné činnosti vytvářející prostor pro veřejnou diskusi nebo představující její podstatný prvek (*mutatis mutandis Társaság a Szabadságjogokért proti Maďarsku*, č. 37374/05, rozsudek ze dne 14. dubna 2009, § 27–28). K určení, zda se zpřístupnění informace týká tématu obecného významu, je třeba posoudit požadované informace s ohledem na celkový kontext, ve kterém se objevují (*Couderc a Hachette Filipacchi Associés proti Francii*, č. 40454/07, rozsudek velkého senátu ze dne 10. listopadu 2015, § 97–103).

Soud v minulosti přiznal zvláštní význam roli nevládních organizací jako žadatelů o informace (*Társaság a Szabadságjogokért proti Maďarsku*, č. 37374/05, rozsudek ze dne 14. dubna 2009, § 27–28).

Činnost nevládního sektoru významně přispívá k diskusi o veřejných záležitostech a plní úlohu hlídání psa, který má významný vliv na řádné fungování demokratické společnosti, zasluhující obdobnou ochranu jako média (*Animal Defenders International proti Spojenému království*, č. 48876/08, rozsudek ze dne 22. dubna 2013, § 103). V neposlední řadě, při posuzování, zda odepření poskytnutí požadovaných informací představovalo zásah do článku 10 Úmluvy, Soud posuzoval, zda požadované informace byly „připravené a dostupné“ a nevyžadovaly, aby povinná osoba shromažďovala jakékoli údaje (*Magyar Helsinki Bizottság proti Maďarsku*, cit. výše, § 170).

b) Použití obecných zásad na projednávanou věc

Deník schůzek

Není úkolem Soudu, aby se obecně vyjadřoval k tomu, zda mají být deníky schůzek pro účely vnitrostátního práva veřejnými či neveřejnými dokumenty. Státy mají v tomto ohledu široký prostor pro uvážení. Nicméně za specifických okolností této věci, zejména s ohledem na politický kontext, měly být deníky považovány za dokumenty veřejného zájmu. Vnitrostátní judikatura ve stávající podobě, která je kvalifikovala jako neveřejné dokumenty, neposkytovala žádnou možnost zohlednit tento aspekt žádosti o informace. Tím, že vnitrostátní orgány neprovedly žádné individuální posouzení dotčených zájmů, fakticky stěžovatelce odepřely přístup k informacím, které byly ve veřejném zájmu, právě s ohledem na politický kontext věci.

Soud připustil, že odepření přístupu k požadovaným informacím mělo oporu ve vnitrostátním právu. V projednávané věci však vnitrostátní orgány však nepředložily žádný argument, který by prokazoval, že odepření požadovaných informací sledovalo legitimní cíl nebo bylo „nezbytné v demokratické společnosti“. Soud si je vědom skutečnosti, že přístup k určitým informacím může být omezen z bezpečnostních důvodů nebo z důvodu ochrany státního tajemství nebo soukromého života jiných osob. Vnitrostátní orgány však žádný z těchto důvodů nepředložily, rovněž nezohlednily specifické okolnosti projednávaného případu.

S ohledem na uvedené Soud nemohl posoudit legitimní cíl odmítnutí poskytnout požadované informace a analyzovat, zda byl zásah do práva stěžovatelky přiměřený okolnostem projednávaného případu. V tomto ohledu tedy Soud shledal porušení článku 10 Úmluvy.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Záznamy o vstupu

Soud poznamenal, že podle informací, které stěžovatelka obdržela od ústavního soudu, soud nevedl záznamy o osobách, které do budovy vstupovaly a odcházely. Vnitrostátní soudy rovněž uvedly, že ve vnitrostátním právu neexistovala povinnost vést záznamy o osobách, které vstupují do veřejných budov a opouštějí je.

Z uvedeného vyplývá, že v případě knihy návštěv ústavního soudu neexistuje žádný důkaz o tom, že informace požadované stěžovatelkou byly připravené a dostupné. Soud proto uzavřel, že v tomto ohledu nedošlo k zásahu do práva stěžovatelky přijímat a sdělovat informace, tedy ani k porušení článku 10 Úmluvy.

III. Odlišné stanovisko

K části použitelnosti článku 10 Úmluvy na tuto věc a výroku o jeho porušení připojil nesouhlasné stanovisko soudce Wojtyczek. Nesouhlasil mimo jiné se zvláštním zacházením vyhrazeným novinářům a nevládním organizacím v judikatuře Soudu.

International Journal of Constitutional Law

Vol. 21, N. 3, July 2023

Duke, George

Can the people exercise constituent power? (str. 798-825)

Může lid vykonávat ústavodární moc?

(ústavodárná moc; lid; občanská společnost; participace; participace na řízení společnosti; demokratická společnost; přímá demokracie; zastupitelská demokracie; politická reprezentace; legitimita moci; suverenity; konstitucionalismus; teorie ústavního práva; ústavní inženýrství)

Jahn, Jannika

Domestic courts as guarantors of international climate cooperation: Insights from the German Constitutional Court's climate decision (str. 859-883)

Vnitrostátní soudy jako garanti mezinárodní klimatické spolupráce: Poznatky z rozhodnutí německého ústavního soudu o klimatu

(Ústavní soud – Německo; Německo; mezinárodní spolupráce; mezinárodní právo veřejné; mezinárodní smlouvy; kolektivní ochrana práv; klimatické změny; právo na příznivé životní prostředí; ochrana životního prostředí; životní prostředí; právo životního prostředí; globální oteplování; znečištění ovzduší; emise)

Brems, Eva

Misunderstanding the margin? The reception of the ECtHR's margin of appreciation at the national level (str. 884-903)

Nesprávné pochopení prostoru pro uvážení? Přijetí ESLP doktríny prostoru pro uvážení na vnitrostátní úrovni

(prostor pro uvážení; míra posuzovací volnosti; diskrece; zdrženlivost; subsidiarita; rozhodovací činnost soudu; Evropský soud pro lidská práva; judikatura ESLP; Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod; evropské právo; interpretace práva; výklad práva; výklad judikatury; Belgie; ústavní soud – Belgie)

Public Law

January 2024

Bennet, Mark

Parliamentary Scrutiny of Counter-terrorism Targeted Killings: Democratic Accountability Challenges of, and for, the Political Constitution (str. 45-69)

Parlamentní přezkum cíleného usmrcení v boji proti terorismu: Demokratická odpovědnost jako výzva pro politickou ústavu

(ústavní právo; parlamentní demokracie; parlamentní kontrola; politická ústava; politická odpovědnost; legitimita; vláda; politika; válečné právo; terorismus; právo ozbrojených konfliktů; ozbrojený konflikt; ozbrojené síly; Velká Británie; mezinárodní právo)

Latham-Gambi, Alexander

Sovereignty, the Rule of Law and the Nature of Legislation: Reconceptualising the Traditional Ultra Vires Theory (str. 109-130)

Suverenity, právní stát a povaha zákonodárství: Přehodnocování tradiční teorie ultra vires

(suverenity; právní stát; zákonodárství; parlamentní svrchovanost; jurisprudence; právní teorie; ultra vires; právní principy; ústavní principy; interpretace práva; soudní přezkum; zásada legality; common law)

European Constitutional Law Review

Vol. 19, Iss. 3, 2023/3

Pouget, Rachel

Citizenship Deprivation in the Courts: Unveiling States' Constitutional Structures (str. 415-440)

Zbavení (odnětí) státního občanství před soudy: odhalování ústavních struktur států

(státní občanství; odnímání občanství; zbavování občanství; občan; bezpečnost státu; terorismus; protiteroristická opatření; občanská práva; Francie; francouzské právo; francouzská státní rada; Velká Británie; imigrační politika; imigrační právo)

Bastos, Filipe Brito

Pałka, Przemysław

Is Centralised General Data Protection Regulation Enforcement a Constitutional Necessity? (str. 487-517)

Je centralizované prosazování obecného nařízení o ochraně osobních údajů ústavní nezbytností?

(ochrana dat; ochrana osobních údajů; nařízení EU; předpisy Evropské unie; Listina základních práv EU; Úřad pro ochranu osobních údajů; přeshraniční prvek; spolupráce mezi úřady; vymáhání práva)

Jaroszyński, Tomasz

Łacny, Justyna

Further Extension of Protection against Discrimination on Grounds of Sexual Orientation under Directive 2000/78/EC

Court of Justice (Second Chamber) 12 January 2023, Case C-356/21, J.K. v TP S.A. (str. 548-566)

Další rozšíření ochrany proti diskriminaci na základě sexuální orientace podle směrnice Rady 2000/78/ES

Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 12. ledna 2023 ve věci C-356/21, J. K. proti TP S. A.

(judikatura SDEU; směrnice EU; rovné zacházení; diskriminace v zaměstnání; zákaz diskriminace; sexuální orientace; smluvní svoboda; podnikání; svoboda podnikání; zaměstnání; pracovní poměr; Polsko; polské právo; předběžná otázka)

Human Rights Quarterly

Vol. 46, N. 1, 2024

Dumitru, Adelin-Costin

Protecting the Right to Have Rights: Defending the Enfranchisement of Refugees (str. 140-161)

Ochrana práva mít práva: Obhajoba udělení volebního práva uprchlíkům

(občanství; uprchlíci; uprchlické právo; azylové právo; volební právo; hlasovací právo; repatriace; politická a občanská práva; republikanismus; veřejná politika; inkluze; menšiny; dominantní postavení; Organizace spojených národů; akademické tituly)

European Human Rights Law Review

6/2023

Johnson, Paul

Sexual Orientation Discrimination and Article 14 of the European Convention on Human Rights: the Problematic Approach of the European Court of Human Rights (str. 548-563)

Diskriminace na základě sexuální orientace a článek 14 Evropské úmluvy o lidských právech: Problematický přístup Evropského soudu pro lidská práva

(Evropský soud pro lidská práva; Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod; sexuální orientace; sexuální menšiny; diskriminace; zákaz diskriminace; právo na soukromí; prostor pro uvážení; pozitivní závazky; výklad práva; judikatorní rozpor; judikatorní odklon)

McQuigg, Ronagh

Domestic Abuse and Article 2 of the European Convention on Human Rights: Applying the Grand Chamber Judgment in *Kurt v Austria* (str. 564-578)

Domácí násilí a článek 2 Evropské úmluvy o lidských právech: Aplikace rozsudku velkého senátu ve věci *Kurt proti Rakousku*

(domácí násilí; právo na život; judikatura ESLP; násilí na dětech; násilí na ženách; újma na zdraví; pozitivní závazky; bezprostřední zásahy; orgány činné v trestním řízení; výklad judikatury; Evropský soud pro lidská práva; Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod)

Craig, Ronagh

Of Virus and Vires: Lockdowns, Vaccine Mandates and the Role of the Courts (str. 579-607)

O virech a virózách: Lockdowny, povinné očkování a role soudů

(svoboda; tělesná autonomie; koronavirus; koronaviry; zaměstnání; svoboda shromažďování; vakcinace; povinné očkování; zdravotní služby; veřejné zdraví; soud nejvyšší instance; zásada legality; omezení volného pohybu; omezení práva; krizová legislativa; anglické právo)

The American Journal of Comparative Law

N. 2, Summer 2023

Kreiczler-Levy, Shelly

Wang, Baoshi

The Family of the City, the Family of the Country (str. 328-353)

Rodina městská, rodina venkovská

(sociální podmínky; sociální nerovnost; rodina; rodinné právo; geografie; rozdílné zacházení; školné; Čína; Izrael; Spojené státy americké; případová studie; sociální zabezpečení; sociální zákonodárství)

N. 3, Fall 2022

Yosef, Bell E.

Constitutional Dialogue Under Pressure: Constitutional Remedies in Israel as an Test Case (str. 597-640)

Ústavní dialog pod tlakem: Ústavní opravné prostředky v Izraeli jakožto testovací případ

(oudní dialogy; ústavní soudnictví; ústavní právo; opravné prostředky; prostředky ochrany; Izrael; izraelské právo; izraelské ústavní právo; politické instituce; Nejvyšší soud (Izrael))

Vol. 70, Supplement 2022

Gielow Jacobs, Leslie

Freedom of Speech and Regulation of Fake News (str. i278-i311)

Svoboda projevu a regulace fake news

(dezinformace; svoboda projevu; omezení základních práv; judikatura; ústavní právo; reputace; sociální sítě; volby; trestní právo)

Juristen Zeitung

1/2, 12. Januar 2024

Voßkuhle, Andreas

Die weltweite Krise der Verfassungsgerichtsbarkeit (str. 1-7)

Globální krize ústavní jurisdikce

(Německo; demokracie; jurisdikce; ústavní soudnictví; ústavní soud; ústavní demokracie; kontrolní mechanismy; ústavní kultura)

4, 16. Februar 2024

Bast, Jürgen

von Bogdandy, Armin

Grundlagenteil und Verfassungskern der EU-Verträge (str. 115-125)

Základní ustanovení a ústavní jádro smluv o Evropské unii

(Evropská unie; Smlouva o Evropské unii; základní zásady; základní ustanovení; ústavní právo; konstitucionalismus; Smlouva o fungování Evropské unie; interpretace; ústavní právo; právo Evropské unie; Evropská unie; Lisabonská smlouva; Soudní dvůr Evropské unie; primární právo EU; členské státy; principy evropského práva)

Junker, Abbo

„Parent in one country, parent in every country“ – Der Vorschlag einer europäischen Verordnung zur Elternschaft (str. 131-138)

„Rodiči v jedné zemi, rodiči v každé zemi“ – Návrh evropského nařízení o rodičovství

(rodiče a děti; rodičovství; náhradní mateřství; nařízení EU; Smlouva o fungování EU; Evropská komise; mezinárodní právo soukromé; Evropská unie; stejnopohlavní páry; právo původu; adopce; adopce dětí; Soudní dvůr Evropské unie; právo Evropské unie; homosexuálové; rodinné právo; členské státy)

Deutsches Verwaltungsblatt

4, 15. Februar 2024

Henneke, Hans-Günter

BVerfG bettet Schuldenbremse in Haushaltsverfassungsrecht ein – eine neue Realität? (str. 197-206)

Spolkový ústavní soud zakotvuje dluhovou brzdu v ústavním zákoně o rozpočtu – nová realita?

(Ústavní soud – Německo; ústavní zákony; základní zákon; rozpočtová pravidla; rozpočtová omezení; rozpočtové právo; státní rozpočet; dluhové brzdy; veřejný dluh; abstraktní přezkum)

Rebler, Adolf

Dürrenberg, Bad

Nationale Befreiungsmöglichkeiten von Regelungen einer EU-Verordnung (str. 215-218)

Vnitrostátní výjimky z ustanovení nařízení EU

(právo Evropské unie; nařízení EU; prováděcí předpisy; Evropská komise; vnitrostátní právo; pravomoc EU; členské státy EU; silniční doprava; doprava; výjimky)

Neue Juristische Wochenschrift

7/2024, 8. Februar 2024

Marsch, Nikolaus

Kratz, Alexander

Schufa-Scoring und Datenschutzaufsicht vor dem Aus? (str. 392-396)

Hodnocení Schufa a dozor nad ochranou údajů na pokraji kolapsu?

(Soudní dvůr Evropské unie; Německo; předběžná otázka; platební neschopnost; finanční analýza; obchodní tajemství; zpracování osobních údajů; ochrana osobních údajů; osobní údaje; zpřístupnění informací)

EuGH 07.12.23 – C-634/21

Automatisierte Datenverarbeitung und Entscheidungsgleichheit der Verarbeitung (str. 413-417)

Rozsudek SDEU ze dne 7. 12. 2023 ve věci C-634/21

Automatizované zpracování údajů a rovnost rozhodnutí o zpracování

(Soudní dvůr Evropské unie; platební neschopnost; finanční analýza; obchodní tajemství; zpracování osobních údajů; ochrana osobních údajů; osobní údaje; zpřístupnění informací; automatizace)

EuGH 07.12.23 – C-26/22 ua

Speicherdauer bestimmter Daten von Auskunfteien (str. 417-424)

Rozsudek SDEU ze dne 7. 12. 2023 ve věci C-26/22 a ostatní

Doba uchovávání některých údajů od úvěrových agentur

(Soudní dvůr Evropské unie; úvěrové instituce; uchovávání údajů; osobní údaje; právo na výmaz; zpracování údajů; oprávněný zájem; soudní přezkum)

8/2024, 15. Februar 2024

EuGH 21.12.23 – C-281/22

Europäische Staatsanwaltschaft – gerichtliche Kontrolle (str. 487-491)

SDEU, věc C-281/22 ze dne 21. 12. 2023

Úřad evropského veřejného žalobce – soudní kontrola

(judikatura SDEU; Úřad evropského veřejného žalobce; justiční spolupráce v EU; přeshraniční spolupráce; vyšetřování; soudní kontrola)

BVerfG 07.11.23 – 2 BvL 12/20

Tickets für während Pandemie ausgefallene Veranstaltungen – Gutscheinlösung (str. 492-495)

Spolkový ústavní soud – rozhodnutí sp. zn. 2 BvL 12/20 ze dne 17. 11. 2023

Vstupenky na představení zrušená během pandemie covidu – uplatnění voucherů

(Ústavní soud – Německo; kultura; kulturní život; náhradní hodnota; koronavirus; pandemie)

9/2021, 22. Februar 2024

BVerfG 15.11.23 – 1 BvR 52/23

Durchsuchung zur Ermittlung der Einkommensverhältnisse des Beschuldigten (str. 578-579)

Spolkový ústavní soud – rozhodnutí sp. zn. 1 BvR 52/23 ze dne 15. 11. 2023

Domovní prohlídka ke zjištění majetkových poměrů obviněného

(Ústavní soud – Německo; německé trestní právo; německé ústavní právo; německé trestní řízení; majetkové poměry obviněného; domovní prohlídka; obviněný)

10/2024, 29. Februar 2024

EuGH 14.12.23 – C-456/22

Immaterieller Schadensersatz bei Verstoß gegen DS-GVO- keine Bagatellgrenze (Ls.) (str. 644)

SDEU – věc C-456/22 ze dne 14. prosince 2023

Náhrada nemateriální újmy za porušení obecného nařízení o ochraně osobních údajů – bez hranice bagatelnosti

(Soudní dvůr Evropské unie; Evropská unie; nemateriální újma; odškodnění; bagatelní věci; ochrana osobních údajů; interpretace; data; nařízení EU)

BVerfG 23.01.24 – 2 BvB 1/19

Ausschluss einer Partei von der staatlichen Finanzierung – NPD/Die Heimat (str. 645-668)

Spolkový ústavní soud – sp. zn. 2 BvB 1/19

Vyloučení strany ze státního financování – Národně demokratická strana/Vlast

(politická strana; Ústavní soud – Německo; Spolkový ústavní soud; financování; základní zákon; státní finance; financování politických stran; ústavní právo; demokratická soutěž; demokracie; spravedlivý proces; Německo; rovné příležitosti; většinový princip; systém politických stran; právo na seburčení; občan; politický program; Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod)

11/2024, 7. März 2024

EGMR 23.01.23 – 61435/19

Verkaufsbeschränkung von Märchen mit homosexuellen Figuren (str. 739-744)

Rozsudek ESLP ze dne 23. ledna 2023 ve věci *Macaté proti Litvě*, č. 61435/19

Omezení prodeje pohádek s postavami homosexuální orientace

(*Evropský soud pro lidská práva; homosexualita; pohádky; Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod; sexuální orientace; diskriminace; diskriminace na základě pohlaví; stejnopohlavní páry; pluralismus; demokratická společnost; svoboda projevu; dítě; informace; přístup k informacím; Litva*)

BVerfG 24.11.23 – 1 BvR 1962/23

Bezeichnung als „fetter Anwalt“ und „Rumpelstilzchen“ (str. 745-747)

Spolkový ústavní soud - sp. zn. 1 BvR 1962/23

Označení jako „tlustý právník“ a „trpaslík“

(*Ústavní soud – Německo; Spolkový ústavní soud; základní zákon; Německo; ústavní stížnost; svoboda projevu; právo na svobodu projevu; osobní čest; internet; urážka; advokáti; právní zástupci*)

NJW Spezial

3/2024, 8. Februar 2024

Untervermietung einer Einzimmerwohnung – Das geht! (BGH) (str. 65)

Podnájem jednopokojového bytu – i to jde! (Spolkový soudní dvůr)

(*Spolkový soudní dvůr; podnájem bytu; německé občanské právo; německé smluvní právo*)

Begriff des Angriffs im Völkerstrafrecht (BGH) (str. 89)

Pojem útoku v mezinárodním právu trestním (Spolkový soudní dvůr)

(*Spolkový soudní dvůr; Mezinárodní trestní soud; mezinárodní trestní právo; mezinárodní trestní tribunály; válečný konflikt; válečné zločiny*)

5/2024, 7. März 2024

Gestärktes Recht auf Wiederaufnahme des Strafverfahrens (BVerfG) (str. 152)

Zesílené právo na obnovu trestního řízení (Spolkový ústavní soud)

(*Ústavní soud – Německo; obnova řízení; německé trestní právo; německé ústavní právo; německé trestní řízení; judikatura ESLP*)

Österreichische Jurist:innenzeitung

3/2024

Hörtenhuber, Helmut

Dörnhöfer, Stefanie

Entscheidungen des VfGH – erstes Halbjahr 2023 (str. 146-153)

Rozhodnutí rakouského Ústavního soudního dvora – první pololetí 2023

(*Ústavní soud – Rakousko; rakouské ústavní právo; rakouské právo; volební právo; lékařské komory; disciplinární řízení; rodinní příslušníci; podjatost soudce; promlčení; osobnostní práva; klimatické změny; klimatický aktivismus; sociální dávky*)

Journal Européenne des Droits de L'Homme

European Journal of Human Rights

2023/2

Glas, Lize R.

Inapproprié ou inadmissible? Le langage offensant comme motif d'irrecevabilité en vertu de la Cour européenne des droits de l'homme

Inappropriate or Inadmissible? Offensive Language as Grounds for Inadmissibility under the European Court of Human Rights (str. 75-94)

Nevhodné, nebo nepřipustné? Urážlivé výrazy jako důvod nepřijatelnosti podle Evropského soudu pro lidská práva

(judikatura ESLP; Evropský soud pro lidská práva; vulgarity; urážka; Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod; zneužití práva; americké ústavní právo; Africký soud pro lidská práva)

2023/4

Cournil, Christel

Colard-Fabregoule

Pomade, Adélie

Perruso, Camila

Environnement et droits de l'homme

Environment and Human Rights (str. 251-283)

Životní prostředí a lidská práva

(životní prostředí, klimatické změny, klimatický aktivismus, lidská práva, soft law, zranitelné osoby, Evropská unie)

Ganty, Sarah

Haumont, Germanin

Cannoot, Pieter

La jurisprudence européenne en matière de non-discrimination en 2021-2022: un tour d'horizon des développements cruciaux

European Anti-Discrimination Case Law in 2021-2022: A Tour d'horizon of Crucial Developments (str. 284-320)

Evropská antidiskriminační judikatura v letech 2021-2022: přehled zásadního vývoje

(diskriminace, Romové, menšiny, diskriminace v zaměstnání, LGBT komunita, Evropský soud pro lidská práva, Soudní dvůr Evropské unie, Evropský výbor pro sociální práva, judikatura)

Bulletin analytického odboru Ústavního soudu

03/2024

Připravili (v abecedním pořadí):

Petra Fousková, Tereza Franková, Robert Jakubíček, Veronika Janáková, Lucie Matoušová, Tereza Ordeltová, Viktória Alžběta Sutórisová

Editace: Monika Hanych

Fotografie střechy Ústavního soudu na titulní a poslední straně: © David Bernard